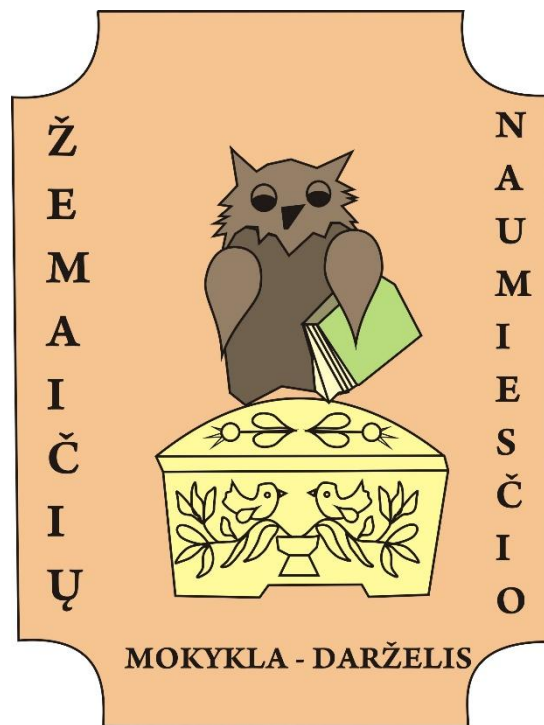

ŠILUTĖS R. ŽEMAIČIŲ NAUMIESČIO MOKYKLA-DARŽELIS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA „LINKSMIAUSIEJI IR IŠRADINGIAUSIEJI“

2020 m.
Žemaičių Naumiestis

PRITARTA
Šilutės r. Žemaičių
Naumiesčio mokyklos-
darželio tarybos
2020 m. balandžio 28 d.
protokolu Nr. (1.4.1.) D5-10

PRITARTA
Šilutės rajono savivaldybės
tarybos 2020 m. gegužės 28 d.
sprendimu Nr. T1-361

PATVIRTINTA
Žemaičių Naumiesčio
mokyklos-darželio
direktoriaus
2020 m. rugpjūčio 31 d.
įsakymu Nr. (1.3.) V1-52

ŠILUTĖS R. ŽEMAIČIŲ NAUMIESČIO MOKYKLA-DARŽELIS

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

„LINKSMIAUSIEJI IR IŠRADINGIAUSIEJI“

TURINYS

I SKYRIUS. BENDROSIOS NUOSTATOS.....	3
II SKYRIUS. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI.....	4
III SKYRIUS. PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI.....	5
Tikslas.....	5
Uždaviniai.....	5
IV SKYRIUS. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS.....	5
Ugdymo turinys.....	6
Ugdymo metodai.....	6
Ugdymosi aplinka, priemonės.....	7
V SKYRIUS. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS	38
Vaikų pasiekimų vertinimas.....	38
Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikų pasiekimų vertinimas.....	39
VI SKYRIUS. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI.....	40

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

Šilutės r. Žemaičių Naumiesčio mokykla-darželis yra formaliojo ir neformaliojo švietimo mokykla, Šilutės rajono savivaldybės institucija, priskiriama bendrojo ugdymo mokyklos-darželio tipui. Adresas: Akacijų g. 3, Žemaičių Naumiestis, Šilutės r. sav., Lietuvos Respublika, tel./faks.: (8441)59651, el. paštas dazmok@gmail.com, interneto svetainės adresas www.peledziukas.lt.

Vaikai ir jų poreikiai. Mokyklą-darželį lanko vaikai nuo 2 iki 6 metų amžiaus. Mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programa „Linksmiausieji ir išradingiausieji“ siekiama tenkinti pagrindinius 2-6 metų vaiko poreikius: sveikatos, saugumo, judėjimo, žaidimo, bendravimo, bendradarbiavimo, pažinimo, saviraiškos. Ugdymo programoje atsižvelgiama į individualiuosius ir specialiuosius (gabių ir talentingų, socialinės atskirties aplinkoje augančių vaikų ir kt.) vaikų poreikius.

Pedagogų pasirengimas. Vaikų ugdymosi kokybę, patrauklumą lemia mokykloje-darželyje dirbantys specialistai: ikimokyklinio ugdymo, muzikos (meninio) ugdymo mokytojai, logopedas - specialusis pedagogas, socialinis pedagogas. Jų dėka vaikai turi galimybę dainuoti, lankyti logopedines pratybas, dalyvauti įdomiose socialinio pedagogo inicijuotose veiklose. Įstaigoje dirbantys pedagogai ir pagalbos vaikui specialistai aktyvūs, iniciatyvūs, todėl kiekvienais metais vaikų ugdymąsi pajvairina projektine veikla. Pedagogai dalijasi kolegialiąja patirtimi rajone, respublikoje nuolat organizuodami įvairius renginius, metodines dienas, dalyvauja konferencijose.

Regiono ir įstaigos savitumas. Mokykla-darželis bendro tipo ikimokyklinio ugdymo įstaiga, kurioje ugdomi vaikai nuo 2 iki 7 metų, kol pradeda lankyti mokyklą. Komplektuojamos mišraus amžiaus grupės, atsižvelgiant į tėvų (globėjų) pageidavimus. Įstaigoje veikia 4 ikimokyklinio amžiaus vaikų grupės. Specialių poreikių vaikai integruojami į bendrojo ugdymo grupes, teikiama švietimo pagalbos specialistų pagalba, sudarytos sąlygos ugdytis vaikams patiriantiems socialinę atskirtį. Mišrių grupių ugdymo modelis - 10.5 val.

Mokykla-darželis įsikūręs nuošalioje miestelio dalyje. Todėl vaikai gali saugiai ir sveikai augti, bręsti, žaisti, dalyvauti renginiuose, skatinančiuose sveiką gyvenseną, įgyvendinti aplinkosaugines idėjas. Įstaigoje organizuojami gražūs, originalūs renginiai, įtraukiant ugdytinių šeimas, socialinius partnerius, miestelio gyventojus. Tenkinant poreikį pažinti artimiausią aplinką vaikai supažindinami su Žemaičių krašto etnokultūros centru, biblioteka, muziejumi, gimnazija, tvenkiniu, parduotuvėmis, autobusų stotimi, sveikatos centrais, bažnyčiomis, paminklais, upeliais, juosiančiais miestelį Šustimi, Šelmeniu ir Lendra.

Vaikas darželyje priimamas kaip išskirtinis, savitas, unikalus ir lygiavertis ugdymosi partneris, pasižymintis individualiais gebėjimais, savitu pasaulio suvokimu ir ugdymosi būdu. Jam sudarytos sąlygos augti, tobulėti, išreikšti save ugdymosi turinį grindžiant kontekstinio ugdymosi principais. Mokyklos-darželio pedagogai siekia ugdymosi kokybės, bendradarbiavimo bei pagalbos šeimai.

Tėvų (globėjų) ir vietos bendruomenės poreikiai. Glaudus tėvų ir mokyklos-darželio darbuotojų bendradarbiavimas - vienas esminių gerą ugdymą teikiančio darželio bruožų. Bendradarbiavimas grindžiamas tarpusavio pasitikėjimu ir konfidencialumu, aktyvia partneryste ir atsakomybe, pagarba vienas kito poreikiams bei interesams.

Atnaujinant ikimokyklinio ugdymosi programą, atsižvelgiame į vaikų tėvų (globėjų) išreikštą nuomonę, išsakytus lūkesčius anketinės apklausos metu. Daugelis apklausoje dalyvavusių tėvų (98%) mano, jog ikimokyklinio ugdymosi programa „Linksmiausieji ir išradingiausieji“ įgalina įstaigos bendruomenę teikti kokybiškas ugdymosi paslaugas ir užtikrinti kiekvieno vaiko individualią ūgtį. Ugdytinių tėvai taip pat įvardijo svarbiausius vaikų gebėjimus, kurių ugdymuisi mokyklos-darželio bendruomenė turėtų skirti daugiausiai dėmesio: pažinimo, sveikatos saugojimo ir kitų kompetencijų ugdymui.

Atsižvelgiant į vietos bendruomenės poreikius, išplėtotas bendradarbiavimas su ugdymosi įstaigomis (Žemaičių Naumiesčio gimnazija, Šilutės r. lopšeliu-darželiu „Gintarėlis“),

Žemaičių krašto etnokultūros centru, biblioteka, bažnyčiomis ir kt. Kartu organizuojamos įvairios akcijos, talkos, šventės, edukaciniai užsiėmimai, minėjimai ir t. t.

Tėvams (globėjams) nuolat teikiama metodinė pagalba. Mokyklos-darželio mokytojos, švietimo pagalbos specialistai organizuoja švietėjišką veiklą, rengia susitikimus, organizuoja konsultacijas, ruošia lankstinukus, padeda pasirinkti literatūrą įvairiais ugdymo klausimais.

Tėvų nuomonės ir poreikių tyrimų rezultatai parodė, jog daugeliui tėvų labai svarbu, kad: vaikas mokykloje-darželyje būtų saugus ir gerai jaustųsi; išmoktų bendrauti su bendraamžiais; įgytų savarankiškumo ir atsakomybės jausmą; būtų ugdomas įvairiapusiškai; būtų ugdomi vaiko individualūs gebėjimai, bei kitos sėkmingai vaiko tolimesnei veiklai būtinos kompetencijos; turėtų sąlygas individualiems gebėjimams vystyti; norėtų veikti, pažinti ir patirti.

Programos įgyvendinimo sąlygos. Mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programa „*Linksmiausiasieji ir išradingiausiasieji*“ skirta padėti šeimai ugdyti vaiką. Pedagogai atrinks, kokia veikla yra įdomi, ugdanti, prasminga šiuolaikiniams vaikams, parinks ugdymo būdus ir aplinką, atitinkančią vaikų lūkesčius, kreips dėmesį į įstaigos mikroklimatą, palankų vaikams, ateinantiems iš įvairių socialinių aplinkų. Programa atnaujinama ir tobulinama pagal poreikį.

II SKYRIUS IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Ikimokyklinio ugdymo programa grindžiama šiais principais:

Tęstinumo principas. Ugdymosi programoje pagrįstoje tęstinumo principu, ugdymasis suvokiamas kaip nesibaigiantis, nenutrūkstantis savęs ir pasaulio pažinimo procesas. Programoje šis principas realizuojamas ugdymosi turinį nuosekliai plėtojant per ugdytinių amžiaus tarpsnius, psichosocialinės raidos ypatumus, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko ugdymosi savastį, plėtojant visų įstaigoje dirbančių specialistų veiklos integralumą bei glaudų bendradarbiavimą su vaiko šeima. Sudarant nenutrūkstamo ugdymo proceso prielaidas, vaikui pereinant iš vienos ugdymo pakopos į kitą.

Demokratiškumo principas. Skatinama lygiavertė vaiko ir suaugusiojo partnerystė ir sąveika, kai pedagogas orientuojasi į vaiką kaip į asmenybę. Šeimos ir darželio sąveika grindžiama tėvų ir mokytojų iniciatyvų derinimu, partnerystės plėtojimu, tėvų pedagoginiu švietimu. Vaikams suteikiame pasirinkimo laisvę, sudaroma galimybė kritiškai mąstyti, rinktis sau įdomią veiklą, elgtis savarankiškai, tačiau susitariama dėl kai kurių taisyklių. Skatiname aktyvų vaiko dalyvavimą įstaigos veikloje: išklausa nuomonė, palaikoma iniciatyva, suteikiama erdvė jam pasireikšti, stengiamasi įgyvendinti siūlomas idėjas.

Humaniškumo principas. Užtikrinti kiekvieno vaiko teisę būti skirtingam ir gerbiamam kaip asmenybei. Daug dėmesio skiriama vaiko savarankiškumo didinimui, asmeninės patirties bei saviraiškos plėtotei, suteikiama daug laisvės pedagogams ir vaikams pasirenkant ugdymosi formas, priemones bei temas. Siekiama ugdymosi proceso personalizavimo, diferencijavimo ir pritaikymo konkrečiam vaiko poreikiams, galimybėms.

Tautiškumo ir pilietiškumo skatinimo principas. Mokykloje-darželyje puoselėjamos lietuvių tautos tradicinės kultūros vertybės, siekiama ugdyti būsimąją tautos kultūros saugotoją ir kūrėją, besididžiuojantį savo gimtine. Etninės kultūros ugdymas grindžiamas šiuolaikiškai interpretuojamu turiniu teigiamomis vaikų emocijomis, maloniais išgyvenimais ir žaismingumu. Vaikas suprantama ir patrauklia forma dalyvauja Žemaičių Naumiesčio miestelio bendruomenės gyvenime, nuo mažens ugdomas turėti savo nuomonę ir nebijoti jos reikšti.

Sveikatingumo principas. Šiuo principu grįstas ugdymas laiduoja vaikui fiziškai ir psichologiškai saugią aplinką. Vaikams formuojamos nuostatos: savarankiškai laikytis asmens higienos; būti fiziškai aktyviems. Sveikatingumo principu grįstas ugdymas leidžia ugdytiniams įgyti sveikos gyvensenos įgūdžių, saugoti savo ir kitų fizinę bei psichinę sveikatą.

Visuminio ugdymo principas. Atsižvelgiama į vaiko raidos, vaikų kultūros dėsningumus, siekiama visų vaiko galių plėtotės, tikslingai ugdomos vaiko vertybinės nuostatos, jausmai, mąstymas ir elgsena.

Integralumo principas. Siekiama harmoningos, visapusiškos vaiko asmenybės sklaidos, tobulėjimo ir sveikatos stiprinimo integravimo, paskirstant dėmesį vienodai fizinio–psichinio-socialinio ugdymo darnai bei pažinimo – jausminės – praktinės patirties veiklai. Integralumo principas formuoja vientisą supančio pasaulio vaizdą bei įgalina perprasti priežastinius ryšius.

III SKYRIUS PROGRAMOS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas–atsižvelgiant į vaiko prigimtines galias, jo individualią patirtį, vadovaujantis raidos dėsningumais, padėti vaikui išsiugdyti sveikos gyvensenos, pozityvaus bendravimo su suaugusiais ir vaikais, kūrybiškumo, aplinkos ir savo šalies pažinimo, komunikavimo pradmenis.

Uždaviniai:

Pasiekti, kad vaikas plėtotų individualias fizines, socialines, pažinimo, kalbos ir bendravimo, kūrybines galias, pažintų ir išreikštų save:

- pozityviai bendrautų ir bendradarbiautų su suaugusiais ir vaikais, išreikštų mintis žodžiais ir sakiniais, mokytųsi spręsti kasdienes problemas, atsižvelgtų į savo ir kitų ketinimus, veiksmų pasekmes;

- mokytųsi pažinti ir veikti: žaistų, keltų klausimus, tyrinėtų, rinktųsi veiklos būdus ir priemones, samprotautų apie tai, ko išmoko, numatytų tolesnės veiklos žingsnius.

IV SKYRIUS UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Ugdymo turinys

Ikimokyklinio ugdymo programa „Linksmiausieji ir išradingiausieji“ orientuota į visuminį vaiko ugdymą, sėkmingą vaiko asmenybės brandinimą, ugdymosi pažangą bei gerus pasiekimus aštuoniolikoje ugdymo(si) pasiekimo sričių: kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai, fizinis aktyvumas, emocijų suvokimas ir raiška, savireguliacija ir savikontrolė, savivoka ir savigarba, santykiai su suaugusiais, santykiai su bendraamžiais, sakytinė kalba, rašytinė kalba, aplinkos pažinimas, skaičiavimas ir matavimas, meninė raiška, estetinis suvokimas, iniciatyvumas ir atkaklumas, tyrinėjimas, problemų sprendimas, kūrybiškumas, mokėjimas mokytis. Šios ugdymo(si) pasiekimų sritys jungiamos per kompetencijas (socialinę, sveikatos saugojimo, komunikavimo, pažinimo ir meninę) pagal tai, kokį vaiką siekiame išugdyti – sveiką ir saugų; pasitikintį savimi ir orų; bendraujantį; smalsų ir tyrinėjantį; kuriantį.

Išskirtos kompetencijos sudaro ikimokyklinio ugdymo(si) turinio pagrindą, yra glaudžiai tarpusavyje susijusios ir iš dalies persipina. Sričių visuma laiduoja sėkmingą vaiko asmenybės ugdymąsi

1 pav. Vaikų ugdymo(si) pasiekimų sričių jungimas per kompetencijas pagal tai, kokį vaiką siekiame išugdyti

Mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programoje numatytas ugdymo turinys leidžia pedagogui kūrybingai organizuoti savo veiklą, ją įvertinti ir koreguoti, atsižvelgiant į kiekvieno vaiko amžių, jo patirtį, vaiko bei grupės individualumą. Pedagogai gali laisvai rinktis ugdymo(si) būdus bei metodus, lanksčiai, kūrybiškai taikyti siūlomą ugdymo turinį (planuoti veiklą, parinkti ugdomąją medžiagą). Ugdymo turinys orientuotas į vaiko vertybinių nuostatų, gebėjimų, žinių ir patirties ugdymą. Ugdymo turinyje svarbu sudaryti galimybes pačiam vaikui susikurti, keisti, pertvarkyti aplinką, kurti vaikų ugdymosi situacijas, kupinas žaismės, nuotykių, atradimų, kurti situacijas, kurios skatintų vaikus spręsti problemas, tyrinėti ir kritiškai mąstyti. Skatinti vaikų veiklą grupelėmis, sudaryti galimybes vaikams patiems ieškoti informacijos, žaisti su šiuolaikinio vaiko poreikius atitinkančiais žaislais, sudaryti galimybes naudotis informacinėmis technologijomis ir sąlygas ugdyti (s) gabiems vaikams.

Vadovaujantis mokyklos-darželio metiniu veiklos planu ir atsižvelgiant į įstaigos savitumą, mokyklos-darželio ikimokyklinio ugdymo programa papildoma projektine veikla. Projektai numatomi ir keičiami, atsižvelgiant į vaikų amžių, poreikius ir tėvų lūkesčius. Iš anksto orientuodamasis į išryškėjusius bendruosius vaikų poreikius, pedagogas gali numatyti tematiką ir problematiką.

Ugdymometodai

Mokykloje-darželyje pedagogams, pagalbos vaikui specialistams galima laisvai, lanksčiai rinktis ugdytiniams priimtinus, aktualius, optimaliausią poveikį teikiančius veiklos metodus:

kritinio mąstymo metodai (galimybė laisvai reikšti mintis; nuomonių įvairovė; aktyvus kiekvieno nario dalyvavimas; nebijojimas rizikuoti);

probleminiai – projektiniai ugdymosi metodai (vaikui sudaromos sąlygos pačiam stebėti, tyrinėti, eksperimentuoti, atrasti, pažinti);

aktyvieji ugdymosi metodai (skatina vaiko ugdymosi motyvaciją, moko atrasti savitus ugdymosi būdus, atskleidžia pažinimo džiaugsmą).

Ugdomoji veikla planuojama: ilgalaikiai planai (metams), savaitiniai arba dviem savaitėm (savaitiniai). Pagrindinė vaikų ugdymo(si) organizavimo forma yra įvairi vaikų žaidybinė veikla: individuali vieno vaiko veikla, mažos grupės vaikų veikla, visos grupės organizuota veikla. Pedagogas įtrauks vaikus į veiklą, pateikdamas idėją, temą, problemą, sumanymą, ką būtų galima veikti, sieks vaikų interpretacijų, kūrybos, atradimų. Metodai taikomi atsižvelgiant į vaikų norus, pedagogų sumanymus.

Pedagogas pastebės, palaikys vaikų sumanymus, padės juos išplėtoti, praturtins ir panaudos kaip ugdymo kontekstą. Veiklos metu bus priimami bendri sprendimai, susitarimai bus bendraujama ir bendradarbiaujama.

Ugdymosi aplinka, priemonės

Atsižvelgiant į mokyklos-darželio tikslus ir uždavinius, ugdymosi aplinka modeliuojama, keičiama ir turtinama pagal vaikų amžių grupėse, jų poreikius, galimybes. Darželio grupėse išdėstytos priemonės, skatinančios vaikų aktyvumą, norą pažinti, stebėti, kurti, tyrinėti, ieškoti, atrasti, bendradarbiauti ir bendrauti. Erdvės vaikų veiklai išdėstytos orientuojantis į vaikų interesus, kad žadintų norą pereiti nuo vienos veiklos rūšies prie kitos. Aplinka paruošiama ne tik įprastos raidos vaikui, bet ir pritaikyta specialiųjų ugdymosi poreikių bei ypatingų gabumų vaikams: tautiniam ugdymui; pasaulio pažinimui; komunikacinių gebėjimų ugdymui; socialinių įgūdžių raidai; meniniam ugdymui; judesių ugdymui.

Ugdomoji veikla pagrįsta žaidimu. Žaidimas, kaip vyraujanti vaikų socialinės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, meninės kompetencijų veikla, padeda išbandyti įvairius veikimo būdus, pajusti prasmingą ryšį su suaugusiais, suprasti ir perimti jų tradicijas, įgyti gyvenimo patyrimo, tyrinėti, atrasti, lavinti vaizduotę, eiti nuo nepažįstamo prie naujo, nusiteikti kūrybinei raiškai, vaizduotei, naujam patyrimui.

Siekama, kad ugdymosi priemonės: tenkintų ikimokyklinio amžiaus vaikoporeikį žaisti, bendrauti bendradarbiauti; skatintų norą puoselėti ir saugoti savo ir kitų sveikatą; ugdytų vaiko savarankiškumą, saviraišką ir skatintų kūrybiškumą; lavintų intelektines vaiko galias; sudarytų sąlygas plėtoti vaiko kultūrai, poreikiams, pomėgiams, interesams; tenkintų vaiko poreikį judėti; sietųsi su vaiko patirtimi ir kasdieniu jo gyvenimu.

UGDYMOSI KOMPETENCIJOS

2–3 metai	
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	
sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: emocijų suvokimo ir raiškos, savireguliacijos ir savikontrolės, santykių su bendraamžiais, santykių su suaugusiais bei iniciatyvumo ir atkaklumo, problemų sprendimo.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ vertina save teigiamai, ✓ domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais, ✓ sutelkia dėmesį, ✓ geba valdyti emocijų raišką ir elgesį, ✓ nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais, ✓ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta save, kalba pirmuoju asmeniu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako savo vardą; ✓ Rodo į save pirštu; ✓ Kalboje vartoja įvardžius „aš“, „mano“.
Skiria lytis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tyrinėja save veidrodyje;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atpažįsta, parodo kūno dalis; ✓ Jaučia skirtumą tarp mergaičių ir berniukų.
Pradedą atpažinti ir pavadinti jausmus, emocijas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reiškia mintis mimika: linksmas, liūdnas; ✓ Jaučiasi saugus grupės narių, šeimos ugdytojų tarpe; ✓ Kartoją veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį.
Geriau valdo savo emocijų raišką ir veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Varto knygeles, kur pavaizduoti liūdni, linksmi vaikai, pasako, ką jie galėtų jausti; ✓ Žaisdamas su draugais atkreipia dėmesį kitų jausmus, paaiškina poelgius, ima rūpintis jais; ✓ Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus.
Kartodamas veiksmą siekia numatyto rezultato	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stato iš kaladėlių namelį; ✓ Dėlioja dėlionę, aprenkia, nurengia lėlytę; ✓ Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; ✓ Taisyklingai laiko šaukštą, plaunasi rankas; ✓ Piešia, šoka, dainuoja.
Bando laikytis taisyklių	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atitraukia ranką nuo draudžiamo daikto; ✓ Supranta, kad ką nors veikiant būtina laikytis ir laukti eilės; ✓ Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; ✓ Bando prisiminti, kaip grupėje vaikai elgiasi; ✓ Tvarkosi savo išorę, naudoja nosinę, servetėlę; ✓ Pats stengiasi nusirengti, tvarko savo drabužius, aunasi batukus; ✓ Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko.
Nori veikti savarankiškai ir tikisi suaugusiųjų palaikymo	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Tvarko savo drabužius, aunasi batukus; ✓ Savarankiškai valgo, naudojami higiena; ✓ Savarankiškai lipa laiptais; ✓ Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; ✓ Paduoda suaugusiam knygutę paskaityti ir pavartyti kartu.
Lengviau atsiskiria nuo tėvų	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pažįsta savo artimuosius, juos pavadina, jaučiasi mylimas; ✓ Neverkia paliekamas grupėje; ✓ Turi savo mylimą žaisliuką grupėje; ✓ Pažįsta auklėtoją; ✓ Saugiai jaučiasi grupėje.
Ieško bendraamžių draugijos, žaidžia greta	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasidalina paprašytu daiktu ar daiktais su kitais; ✓ Pasirenka žaidimą, draugą bendravimui, žaidimui kartu; ✓ Šoka, juda, kruta, išreiškia save vienas, poroje, draugijoje; ✓ Dalinasi žaislais grupėje; ✓ Pasiūlo žaislą draugui, rodo sugalvotus veiksmus; ✓ Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus.
Dažniau kalbasi su kitais vaikais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaisdamas bando kalbėtis, palaikyti kontaktą; ✓ Naudoja gestus, veido mimikas; ✓ Vartydamas knygutes pasakoja, rodo paveikslėlius, juos įvardija; ✓ Kartoją veiksmus, kurie sukelia juoką, atkreipia dėmesį, bando pasakyti; ✓ Trumpais sakiniais reiškia savo įspūdžius, emocijas; ✓ Kalba žaisliniu telefonu; ✓ Pasakoja apie mylimą gyvūnėlį, augalus ir kitus reiškinius; ✓ Domisi raidėmis; ✓ Piešdamas, lipdydamas nusako kas tai, įvardija, pasakoja.
Nuolat ką nors veikia, žaidžia, juda	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktyviai tyrinėja savo aplinką; ✓ Apsikabina ir nešioja lėlę ar kitą minkštą žaislą; ✓ Šoka, niūniuoja klausydamas muzikos, dainelių, pasakėlių;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi kitus vaikus, bando prisijungti prie žaidimo; ✓ Susiranda sau patinkančią veiklą.
Bando naujus žaislus, žaidimus, mėgsta elgtis rizikingai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebėdamas grupės aplinką liečia žaislus; ✓ Tyrinėja, stebi kitus vaikus, bando atlikti veiksmus; ✓ Bėga grupėje su žaislu, meta žaislą nežiūrėdamas kur; ✓ Pastumia draugą, atima žaislą.
Ekspresyviai reiškia savo norus, sako „ne“	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nenori žaisti kartu su draugais; ✓ Nori arba nenori klausytis auklėtojos sekamos paskos, stebėti žaidžiant, veikiant; ✓ Nori arba nenori laikytis grupės taisyklių.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonių pritaikymas	Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, biblioteka, muziejus, mokyklos-darželio aplinka ar kiemas, bažnyčia, Žemaičių krašto etnokultūros centras. Plakatai, siužetiniai paveikslėliai, situacijų paveikslėliai, grožinės literatūros knygos, stalo žaidimai, veidrodėliai, nuotraukų albumai, „dainuojančios, kalbančios“ knygelės, „kalbantys“ žaislai, stebuklingų žodžių skrynelė, nuotaikų dėžutės, personažų karūnelės.
Galimos temos	„Aš draugams sakau labas“, „Mano pirmi žingsniai“, Kas vyksta? Balos tykšta“, „Kas tvartelyje gyvena“, „Aš toks, tu kitoks“, „Žemė ir jos dovanos“, „Miškas – mūsų namai“, „Aš – darželio šeimininkas“, „Draugaukim“, „Noriu būt saugus ir sveikas“, „Aš saugus, kai žinau. Kodėl man draudžiama?“, „Aš gyvenu jausmų pasaulyje“, „Daiktai aplink mane“, „Šeimoje jauku, saugu ir gera“, „Savo mamytę aš myliu labai“, „Draugų būryje“, „Aš ne vienas tarp žmonių“.
Ugdymo gairės, siūlomos idėjos	Kalbinti vaiką ir pavadinti jo reiškiamas emocijas. Įvardyti draugo nuotaiką: linksmas, liūdnas, piktas. Jautriai reaguoti į vaiko rodomus emocijų ženklus – veido mimika susitapatinti su jo nuotaika, komentuoti emocijas ar jausmus, juos pavadinti. Kartu su vaiku vartyti knygeles, kuriose veikėjai yra skirtingos nuotaikos. Dainuoti skirtingų nuotaikų daineles. Pasakyti, kad vaikas liūdnas, pačiam jį paglostyti ir paskatinti kitą vaiką jį paglostyti. Organizuoti žaidimus, kuriuose vaikai atliktų veiksmus, užduotis paeiliui arba keli vienu metu. Turėti tokių pačių žaislų po kelis, kad keli vaikai galėtų vienu metu žaisti. Atsižvelgti į vaikų norus, jausmus, gebėjimus ir sukurti žaidimo vietas, kuriose vaikai žaistų vienas greta kito. Susitarti dėl žaidimo taisyklių, jų laikytis (pvz., palaukti savo eilės, paprašyti žaislo, tartis dėl žaislo, žaidimo, vaidmens) naudojant smėlio laikrodį, ženklus, garsus, varpelį, žodinius susitarimus. Padėti vaikui ieškoti išeičių konfliktinėje situacijoje, atkreipiant vaiko dėmesį į jo veiksmų pasekmes kitam, paklausti kaip jis jaučiasi, atsiprašyti, apkabinti, aiškintis, kodėl taip nutiko. Žaisti žaidimus, skatinančius elgtis atsakingai, pagarbiai su vaikais, padėti draugui, užjausti, dalintis, kalbėti gražius, mandagumo žodelius. Pasiūlyti bendrų veiklų, kuriose grupelė vaikų siektų vieno bendro tikslo, mokytųsi bendradarbiauti. Dalyvauti „Veiksmo savaitėje be patyčių“, Tarptautinės tolerancijos dienos paminėjime. Kurti draugystės knygą, šokį, pasaką, pagal vaikų idėjas. Piešti ir gaminti bendrus darbelius dailės raiškos priemonėmis, skatinti dovanoti vienas kitam savo gamybos darbelių. Svečiuotis kitose grupėse, priimti svečius pas save grupėje. Dalyvauti šventėse, spektakliuose, koncertuose (salėje, kieme).
PAŽINIMO KOMPETENCIJA	
sietina su aktyviu aplinkos tyrinėjimu, aplinkos pažinimu, skaičiavimais ir matavimais, pritaikymu tolesniam pažinimui ir mokymuisi, problemų sprendimu.	

Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais, ✓ domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando samprotauja, ✓ nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja, ✓ nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus, ✓ nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius, ✓ domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms, nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta ir pavadina vis daugiau artimiausioje aplinkoje esančių augalų, gyvūnų, daiktų, domisi jais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi augalus, medžius, krūmus, vandenį; ✓ Vartydamas knygeles; ✓ Žaisdamas su gyvūnais (žaisliukais); ✓ Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; ✓ Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; ✓ Tyrinėja savo drabužius ir pavadina, pats atsirenka savo daiktus.
Skiria atskirus gamtos reiškinius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia su vėjo malūnėliais; ✓ Žiūri metų laikų paveikslėlius; ✓ Gaudo lietaus lašius, snaiges; ✓ Tiesia ranką į saulę, pasako, kad šilta; ✓ Lipdo senį besmegenį, važinėja rogutėmis; ✓ Tyrinėja smėlio savybes: sausas, birus, šlapias; ✓ Plukdo laivelius, šakeles, meta akmenukus į vandenį, vartoja sąvokas: skęsta, tirpsta.
Orientuojasi savo grupės, darželio, namų aplinkoje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Orientuojasi grupės erdvėje, žino kur išdėlioti įvairūs daiktai, žaislai, pats juos suranda, pasiima, padeda; ✓ Žino ir parodo kur yra rūbinė, prausykla, miegamasis, salė, sporto salė, laukas; ✓ Žino ir parodo lauke savo žaidimų aikštelę; žino, kur mašinos važiuoja; ✓ Namuose turi savo kambarį, pasakoja, kas jame yra (žaislai, mašina, lėlė, kompiuteris ir kt.); Namuose žino ir parodo kur kambarys, virtuvė, vonia, tualetas, kur miega mama, tėtė, sesė, brolis.
Žino savo ir savo šeimos narių vardus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žiūri nuotraukas iš šeimos gyvenimo, komentuoja, kas tai, ką veikė tuo metu, kokia nuotaika; ✓ Parodo ir įvardija savo šeimos narius; ✓ Žaidžia vaidybinius žaidimus.
Dalyvauja prižiūrint augalus ir gyvūnus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Apžiūri darželio teritorijoje augančius medžius, apkabina kamieną; ✓ Renka lapus ir žaidžia su jais, įvardija spalvas; ✓ Apžiūri darželio gėlyną, bando įvardyti gėlių spalvas; ✓ Žaidžia žaidimą: vaizduoja medžius, gėles; ✓ Žino, kad gėles reikia prižiūrėti, laistyti; ✓ Žino, kad be reikalo gėlių nereikia skinti; ✓ Žaidžia su medžių lapais; ✓ Varto knygas ir parodo žinomus paukščius, gyvūnus; ✓ Stebi darželio teritorijoje atskrendančius paukščius; ✓ Mėgdžioja jų čiulbėjimą, imituoja judesius; ✓ Varto knygeles, įvardija naminius paukščius, jų jauniklius.
Skiria sąvokas „mažai“ ir „daug“; pradeda	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dalinasi savo vaisėmis su draugais po lygiai; ✓ Bando dalintis žaislais; daiktais;

suprasti, ką reiškia padalinti kelis daiktus <i>po vieną, po lygiai</i>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Geba pasakyti, parodyti daug obuolių; kamuoliukų, lapų, kaladėlių.
Geba išrikiuoti daiktus į eilę	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mauna žiedus ant stovelio; ✓ Stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; ✓ Rikiuoja kaladėles pagal dydį, spalvą, formą; ✓ Medinius daiktus rikiuoja vienoje eilėje, plastikinius (kamuoliukai, puodeliai ir kt.) kitoje eilėje.
Tapatina daiktus pagal formą, dydį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; ✓ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ✓ Atranda didelius - mažus daiktus; ✓ Atrenka trumpus - ilgus daiktus; ✓ Įvardija geometrinę figūrą; ✓ Žiūrėdamas paveikslėlį įvardina matomus veiksmus; ✓ Žaidžiant atlieka veiksmus: lygina, bėga, kepa, stebi ir pasako kokius veiksmus atlieka auklėtoja.
Pradedama įsidėmėti pagrindines spalvas: raudoną, mėlyną, žalią, geltoną	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Derina spalvas ir pavadina; ✓ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; ✓ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ✓ Žaidžia su daiktais ir susipažįsta su jų savybėmis; ✓ Žiūrinėja paveikslus, parodo daiktus, pavadina jų spalvas.
Supranta ir pradeda vartoti daiktų palyginimui skirtus žodžius: <i>didelis-mažas; ilgas-trumpas; sunkus - lengvas</i> ir kt.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Derina spalvas ir pavadina; ✓ Atrenka ir skiria pagal vieną požymį skirtingus daiktus; ✓ Atsistoja ant tokios pat spalvos skritulio, kurį pavadina; ✓ Atranda didelius - mažus daiktus; ✓ Atrenka trumpus - ilgus daiktus.
Domisi kaip kas nors veikia, vyksta, atidžiai stebi, bando	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mauna žiedus ant stovelio, stato bokštą, dėdamas vieną kaladėlę ant kitos; ✓ Bando nubrėžti brūkšni, mėgdžioja judesius; ✓ Stebi veikiančius kitus vaikus, auklėtoją bando atlikti tuos pačius veiksmus.
Drąsiai imasi sudėtingos veiklos, bando ją atlikti pats, stebi savo veiksmų pasekmes	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebėdamas kitus vaikus bando atlikti tuos pačius veiksmus: lipti, šliaužti, mesti, stumti, pastatyti, vaidinti, šokti, bėgti, piešti, dėlioti ir kita; ✓ Pasako, ką pavyko atlikti, įvertina (pasidžiaugia, ploja, sušunka, nepavykus numeta, pradeda verkti, nususka, nueina).
Nepavykus įveikti kliūties, prašo pagalbos arba meta veiklą.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atlikdamas sudėtingus veiksmus, stebi, kas mato jo atliekamus veiksmus; ✓ Nepavykus atlikti susikremta, supyksta, nususka; ✓ Nedrąsiai paprašo suaugusio pagalbos, nuneša daiktą ir rodo ko jis nori; ✓ Metęs nepavykusią veiklą, po kiek laiko sugrįžta prie jos ir vėl bando įveikti; ✓ Gali stebėti kaip pavyksta draugui tai atlikti, mėgdžiodamas veiksmus atlieka pats.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, biblioteka, kompiuterių klasė, mokyklos-darželio kiemas, Šusties upės pakrantė, muziejus, Vanagių piliakalnis, tėvėlių darbovietės.</p> <p>Plakatai, šeimos nuotraukų albumai, nameliai su kambarėliais, baldeliai, mašinos, gatvių kilimėlis, namų apyvokos daiktai, lėlytės, lėlyčių lovytės, rūbeliai, vežimėliai, stalo įrankiai, gatvės maketas, garso įrašai,</p>

	<p>įvairūs dydžio plastmasiniai dubenėliai, dėžutės, laistytuvai, papildinimo stiklai, pintinė su vaisiais ir daržovėmis, magnetinė lenta, šviesos stalas, magnetai. Ūgio matuoklė, stalo žaidimai, kortelių žaidimai, mokomieji filmukai, grožinės literatūros knygos, enciklopedijos, žaidimai, dėlionės.</p>
<p>Galimos temos</p>	<p>„Kaip šiandien rengsimės?“, „Rudenėlio pirmi žingsniai“, „Tamsiais rudens vakarais“, „Kas tvartelyje gyvena“, „Aš toks, tu kitoks“, „Žemė ir jos dovanos“, „Skaičiukų ratukas“, „Miškas – mūsų namai“, „Aš ir knyga – geriausi draugai“, „Smalsučiai spalvų šalyje“, „Trijų spalvų simfonija skirta Lietuvai“, „Pamatyk ir suskaičiuok“, „Gyvūnėliai metų karuselėje“, „Augalų gyvybės ratas“, „Mūsų blynai skaniausi“.</p>
<p>Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos</p>	<p>Gyvosios ir negyvosios gamtos objektai: artimiausia gamtinė aplinka (gyvūnai, augmenija), gamtos reiškiniai ir išteklių (vanduo, oras, akmenys); žmogaus poveikis aplinkos išsaugojimui; pagarba gyvybei ir aplinkai; laikas ir erdvė; gyvybės ciklas; žmonės, jų panašumai ir skirtybės (išvaizda, amžius, gebėjimai, pomėgiai, veikla, gyvenama vieta).</p> <p>Tyrinėjimai ir technologijos: domėjimasis aplinkos daiktais ir reiškiniais aktyviai tyrinėjant (iš ko jie sudaryti, kaip jie veikia, pasireiškia); informacijos paieška ir planavimas; paprasčiausių technologijų ir priemonių panaudojimas; klausimų kėlimas, problemų sprendimas ir apibendrinimas.</p> <p>Skaičiai ir skaičiaus sandara: skaičiaus vartojimas kiekiui ir eilei nusakyti; skaičiavimas 10 ribose; simboliai, vartojami skaičiams pažymėti.</p> <p>Formų, dydžių, erdvės ir laiko matai: formos aplinkoje ir geometrinės figūros; daiktų dydis, dydžių santykiai; matavimas ir matavimo priemonės; orientavimasis laike ir erdvėje.</p> <p>Sukurti aplinką, kuri skatintų vaikus eksperimentuoti su įvairių formų ir dydžių daiktais, kaladėlėmis, kai iš jų norima pastatyti kuo aukštesnį bokštą, nutiesti ilgesnį kelią ir pan. Sudaryti vaikams galimybes rūšiuoti daiktus. Skatinti aplinkoje ieškoti daiktų ir jų dalių, savo forma primenančių matytas geometrines figūras (į kokią formą panašus grupės langas, stalas ir t.t.). Su vaikais kalbėtis apie erdvės objektus, atrasti juos kasdieninėje aplinkoje, vartoti palyginimus. Lyginti kasdienėje aplinkoje pasitaikančių daiktų ilgį, aukštį, masę, svorį, plotį, juos dedant vieną ant kito, vieną prie kito, kilnojant. Pasiūlyti vaikams karpyti, piešti, spalvinti trikampių, kvadratus, stačiakampius, iš jų sukurti savo geometrinę figūrą. Pasiūlyti vaikams serviruoti stalą (kairė, dešinė, priešais). Su vaikais kalbėtis apie savaitės dienas, jų eiliškumą, apie metų laikų kaitą, įvairių metų laiku atliekamus darbus. Sudaryti sąlygas vaikams matuoti su skirtingais matavimo prietaisais: rulete, liniuote, metru, įvairiais laikrodžiais, indais skysčiams matuoti, svarstyklėmis.</p> <p>Rengti grupės, įstaigos aplinkosauginius projektus. Į projekto veiklų įgyvendinimą įtraukti visą mokyklos-darželio bendruomenę. Skatinti vaikus kalbėti apie stebimų gyvūnų ar augalų kūno dalis, išvaizdą, apie tai, ko jiems reikia, kad augtų, kaip juos saugoti, prižiūrėti. Skatinti stebėti dienos orus, metų laikus ir gamtos pokyčius, kurie tuo metu vyksta bei pavaizduoti juos piešiniu, vaidinimu, surasti paveikslėliuose, knygoje ir kt. Organizuoti pažintines išvykas į Vanagių piliakalnį, muziejų, tėvų darbovietes, ūkius, skiriant jiems nedideles užduotis, ką turėtų pastebėti, ko paklausti. Skatinti vaikus domėtis šeimos, darželio šventėmis, tradicijomis ir apie jas kalbėti. Atlikti su vaikais nesudėtingus bandymus (daiginti sėklas), tyrinėti gaublį, žemėlapius. Turėti grupėje kampelį su Lietuvos atributika.</p>

KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	
sietina su noru ir gebėjimu suprasti kitus, išreikšti save ir būti suprastam; ieškoti informacijos, ją dalintis ir panaudoti, suprasti rašytinius, sakytinius šaltinius ir turtinti savo patirtį.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba, ✓ domisi rašytiniais ženklais, simboliiais, skaitomu tekstu. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Išklauso ir reaguoja į kelis vienas paskui kitą sekančius nurodymus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus; ✓ Į klausimą atsako sakiniu; ✓ Supranta ir veikia pagal žodinius nurodymus; ✓ Žaidžia pirštukų žaidimus.
Klausosi naujų žodžių ir bando juos suvokti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus; ✓ Atsako į klausimus.
Domisi skaitomais ir Pasakojamais kūrinėliais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Varto knygeles, parodo paprašytus paveikslėlius; ✓ Rodo daiktus ir juos pavadina; ✓ Pasakoja apie žaislus, paveikslėlius, girdėtus grožinės literatūros kūrinius.
3-4 žodžių sakiniais kalba apie save	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako savo vardą, atliktus veiksmus įvardija žodžiais; ✓ Įvardina savo kūno dalis, jas rodo.
Mėgdžioja suaugusiųjų kalbėseną	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mėgdžioja garsus, balso intonaciją; ✓ Kartoja garsų junginius; ✓ Taria savo žodį daiktui ar veiksmui įvardinti; ✓ Mėgdžioja suaugusiojo parodytą veiksmą, žaidžia.
Kalba ir klausinėja apie aplinkos objektus, jų savybes, įvykius, net jei jų dabar ir nemato	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vardija aplinkoje esančius daiktus, žaislus; ✓ Vartoja keletą apibendrinančių žodžių (indai, žaislai); ✓ Pažįsta ir pavadina žmonių, gyvūnų, paukščių kūno dalis.
Vienu ar keliais žodžiais atsako į elementarius klausimus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi skaitomų trumpų pasakų, siužetų iliustruojamų žaislais, seka pasakojimo turinį, veiksmų eigą, pastebi veikėjų veiksmus; ✓ Atsako į klausimus.
Kartu su suaugusiuoju dainuoja daineles, deklamuoja eilėraštkus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Deklamuoja neilgus eilėraštkus; ✓ Pradedą išklaudyti šalia esančius draugus; ✓ Klausosi pokalbių, pasakojimų.
Žino ir vartoja mandagumo žodelius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bendrauja su vaikais, suaugusiais; ✓ Supranta, kad reikia elgtis mandagiai, kalba vartodamas žodžius: „ačiū“, „prašau“.
Domisi televizijos laidomis vaikams	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kalba, pasakoja ką matė per televiziją, skirtose laidose vaikams; ✓ Vaidina judesiais, mimikomis, prisimena, stengiasi įvardyti, papasakoti draugams.
Domisi ne tik knygelėlių paveikslėliais, bet ir tekstu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi sekamų auklėtojos pasakų; ✓ Klausosi magnetofonu sekamų pasakų; ✓ Stebi spektaklius skirtus vaikams; ✓ Stebi, klausosi draugų žaidimų metu sakomų žodžių, sakinių.
Sieja paveikslėlius su juose vaizduojamais konkrečiais daiktais,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žiūrinėja knygeles teiraudamasis apie matomus vaizdus; ✓ Nurodo daiktą, pasako jo pavadinimą ir įvardija veiksmus; ✓ Įvairiais rašikliais brėžia vertikalias ir horizontalias keverzones;

juos pavadina	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Piešdamas brėžia brūkšnį, linijas, apskritimą, keverzones; ✓ Bando įvardinti, pavadinti tai, ką nupiešė.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: mokyklos-darželio grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, salė, logopedės kabinetas, biblioteka, mokyklos-darželio kiemas, kompiuterių klasė.</p> <p>Paveikslėliai, knygelės, enciklopedijos, balsą keičiantis garsiakalbis, dėlionės, raidžių kortelės, serijiniai paveikslėliai, nusakantys veiksmo, proceso seką, vaikų sukurtos knygos, nuotaikų kortelės, siužetiniai žaislai, lėlių teatro lėlės, pirštukinės lėlės, širmelės, užtiesalai, dėžės, krepšiai, rūbai, skraistės ir kt., skirti persirenginėjimui, priemonės šviesos ir šešėlių žaismui, muzikos įrašai, žaislai, konstruktoriai, pagalvėlės, kilimėliai, magnetinė lenta, kompiuteriniai žaidimai, nuotraukos, nuotraukų albumai, vielutės, pagaliukai, juostelės raidėms dėlioti.</p>
Galimos temos	<p>„Mus kalbina knygos lapeliai“, „Daiktai aplink mane“, „Augsiu stiprus, saugus ir sveikas“, „Mažos ir didelės gamtos paslaptys“, „Aš keliauju...“, „Smėlio laboratorija“, „Jaučiu, myliu, dėkoju“, „Vaistažolės ir jų nauda“, „Daržoves valgyti sveika“, „Jau pabudo vabalai“, „Kelionė po pasaulį“, „Kaip rengtis?“, „Atrask mus“.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Skaityti ir pasakoti vaikams keičiant balsą, tyliai, lėtai, perteikiant teksto emocijas apie gyvūnus, augalus, žinomus herojus, siejant visa tai su vaiko gyvenimiška patirtimi. Turtinti vaiko kalbos žodyną naujais žodžiais, nusakančiais artimiausią aplinką, skaitant įvairių žanrų tekstus (pvz., skelbimus, žurnalus, enciklopedijas, tarmiškus tekstus). Motyvuoti vaiką kalbėti apie save, šeimos narius, savo norus, rūpesčius, išgyvenimus. Skatinant apibūdinti aplinkos daiktų, reiškinių savybes, kelti klausimus: „Koks?“, „Kodėl?“, „Kur?“, „Kaip?“. Skatinti taisyklingą kalbėjimą, pateikiant taisyklingo kalbėjimo modelius (pasakų įrašai, auklėtojos kalbėjimo pavyzdys). Žaisti kalbinius žaidimus, siekiant įtvirtinti įgūdį išgirsti pirmą, paskutinį žodžio garsą ir įvardinti jį. Sugalvoti naujų žodžių iš atpažinto garso. Žaisti įvairūs garsų keitimo žodžiuose žaidimus (pvz., „kur – mur, mė –bė, zė – žė“ ir kt.). Sudaryti sąlygas žaisti viktorinas grupėje ir su kitų grupių vaikais, užduodant ir atsakant į klausimus. Sukurti kuo daugiau bendravimo situacijų, kurios inicijuotų vaikų pokalbius, padėtų rasti sprendimo būdus. Skatinti vaikus kurti, fantazuoti, naudoti išgalvotus žodžius, kalbą. Žiūrėti animacinius ir mokomuosius filmukus, siekiant išsiaiškinti jų prasmę, ko jie moko. Skatinti ieškoti žinomų raidžių aplinkoje (einant į darželį ar iš jo namo, poilsiaujant gamtoje ir t.t.). Sukurti savo pasakojimus, pasakas pagal vaiko idėjas: piešinius, patirtus įspūdžius išvykose, namuose, žaidžiant ir kt. Su vaikais pasidaryti knygas. Skaityti vaikams tekstus ne tik literatūrine kalba, bet ir tarmiškai. Kartu su vaikais žiūrėti vaikiškus filmukus, skatinti juos pasakoti apie tai, ką matė ir girdėjo žodžiais ir gestais. Inicijuoti eilėraščių, istorijų, pasakų kūrimą.</p>
<p>SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA</p> <p>sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: fiziniu aktyvumu bei kasdieniais gyvenimo įgūdžiais, savireguliacija ir savikontrolė.</p>	
<p>Esminės nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ noriai, džiaugsmingai juda, ✓ noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius, ✓ saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje. 	

Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Geba stovėti ant vienos kojos (3-4 s.)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Šoka ant abiejų kojų; ✓ Šoka ant vienos kojos; ✓ Išlaiko lygsvarą.
Tikslingai apeina, peržengia kliūtis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Užlipa ant suoloelio, dėžės; ✓ Laipioja gimnastikos sienele; ✓ Šliaužia grindimis; ✓ Ropoja keturpėsčias; ✓ Pralenda pro lanką, pasuoelę, virvę, kėdutę; ✓ Nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; ✓ Šoka ant abiejų kojų; ✓ Šoka ant vienos kojos.
Bėga keisdamas kryptį, greitį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ėjimą kaitalioja su bėgimu; ✓ Išgirdęs sutartą signalą (švilpuką, plojimą) apsisuka ir bėga į kitą pusę.
Geba lipti laiptais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lipa laiptais aukštyn, žemyn pristatomu žingsniu.
Abiem kojom pašoka nuo žemės, nušoka nuo laiptelio, peršoka liniją	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nušoka nuo laiptelio, peršoka brūkšnį; ✓ Šoka ant abiejų kojų; ✓ Šoka ant vienos kojos.
Geriau derina akies rankos, abiejų rankų, rankų ir kojų judesius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Konstruoja; ✓ Veria ant virvutės sagas; ✓ Rideną, mēto, gaudo, spiria kamuolį; ✓ Įkerpa popieriaus kraštą.
Valgo ir geria savarankiškai, pradeda naudoti stalo įrankius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Taisyklingai laiko šaukštą, savarankiškai valgo, žino savo vietą prie stalo, geria iš puoduko; ✓ Nusišluosto nosį servetėle ir ją išmeta į šiukšlių dėžę; ✓ Šaukštą laiko dešinėje rankoje, valgo iš savo lėkštės; ✓ Gerai sukramto maistą; ✓ Keliasi nuo stalo tik baigęs valgyti; ✓ Tyliai pastumia kėdutę prie stalo; ✓ Naudojasi servetėle.
Pasako, ko nori ir ko nenori valgyti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nustumia lėkštę su maistu kurio nenori, bando pasakyti; ✓ Išreiškia veido mimika, kas skanu, kas neskanu.
Pats nueina į tualetą, suaugusiojo padedamas susitvarko	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasiprašo į tualetą, padedamas susitvarko; ✓ Savarankiškai pats nueina į tualetą, susitvarko; ✓ Suaugusiojo padedamas nusiplauna rankas.
Suaugusiojo padedamas rengiasi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pats stengiasi nusirengti; ✓ Tvarko savo drabužius, aunasi batukus.
Padedamas plaunasi rankas, prausiasi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Plauna rankas ir prausia veidą muilu, netaško vandens; ✓ Šluosto rankas ir veidą rankšluosčiu; ✓ Rankšluostį pakabina prie savo ženkliuko.
Vieną kitą daiktą padeda į vietą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žino žaisliukų vietą - „namelius“, juos padeda į vietą; ✓ Pasako ir padeda draugui susitvarkyti.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, biblioteka, mokyklos-darželio kiemas, Šusties upės pakrantė, sveikatos centras „Puriena“, vaistinė.</p> <p>Plakatai, siužetiniai paveikslėliai, grožinės literatūros knygos, enciklopedijos, dėžutė su priemonėmis (adata, žirklys, peilis, žvakė, degtukai, dantų krapštukai, adatėlės), žaislai (dviratukai, triratukai, paspirtukai, rogutės, slidės, riedučiai, vežimėliai), darbo įrankiai (šluostės,</p>

	kibirėliai, prijuostės ir kt.), vaizdinė medžiaga, mokomieji filmai „Policijos bičiulio Amsio patarimai”, mokomieji filmukai apie pramogas lauke žiemą, prie vandens, saugų elgesį kelyje, higienos reikmenys, rankų plovimo, dantų valymo dienoraščiai, rūbų spintelės, gydytojo įrankių komplektai, stalo žaidimai, loto, dėlionės sveikatos klausimais, virtuvės reikmenų muliažai, vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buities technika, skirta maistui ruošti, gatvės maketai, pastatomi kelio ženklai.
Galimos temos	Rankų plovimo žaidimai. Sveikatos, grūdinimosi valandėlės. „Eksperimentuoju su vandeniu”, „Kuriu improvizacijas „Švarių rankų šokis“, „Sveikai valgau“, „Saugiai elgiuosi sankryžoje“, „Serviruoju stalą“, „Taisyklingai sėdžiu, stoviu vaikščioju“, „Konfliktus sprendžiame taikiai“, „Aš tvirtas, sveikas ir saugus“, „Švaros menas. Darom“, „Mokomės būti saugūs“, „Imk muliuką į rankas – tau muliukas neįkas“.
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	Žaisti žaidimus kurie mokytų vaikus atskirti pagrindines produktų grupes, įtrauktų vaikus į stalo padengimo veiklą. Siekti, kad stalai būtų serviruojami pagal taisykles. Diskutuoti su vaikais kurie iš jų vartojamų maisto produktų yra naudingiausi jų augimui ir gerai savijautai. Organizuoti sveiko maisto, saugaus elgesio popietes, viktorinas. Organizuoti įvairių kūrybinių darbų (piešinių, inscenizacijų ir t. t.) kūrimą, jais skatinti pasirinkti sveikus produktus ir patiekalus. Pasiūlyti vaikams žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant kulnų, ant pirštų galų, ant išorinės pėdų dalies, pasistiebus, lenktyniauti. Atlikti sportinių žaidimų elementus su kamuoliu, žaisti komandomis, derinti veiksmus. Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius galva, rankomis, pečiais, ėjimą keistų bėgimu. Sugalvojant maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlipti kliūtį, pralįsti ir kt. Organizuoti sportinių žaidimų, kad vaikai galėtų rungtyniauti tarpusavyje. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – išlikti nepagautam. Žaisti imitacinius žaidimus.
MENINĖ KOMPETENCIJA	
sietina su estetiniu suvokimu, menine kūryba kaip raiškos priemone, laisve bei gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ domisi, gėrisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla, ✓ jaučia meninės raiškos džiaugsmą, ✓ rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje, ✓ jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Atpažįsta kai kuriuos girdėtus muzikos kūrinius, matytus šokius, ratelius, vaidinimo veikėjus, dailės kūrinių objektus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Džiaugiasi, ploja, trepsi; ✓ Rodo pirštuku, reiškia emocijas; ✓ Atpažįsta mėgiamų knygelių iliustracijas, piešinėlius, mimika, gestais, ✓ garsais reiškia emocijas.
Emocingai reaguoja girdėdamas darnų garsų, intonacijų, žodžių sąskambį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; ✓ Skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis; ✓ Skambant įvairaus ritmo muzikai improvizuoja, sukasi ratu, imituoja miegą, tylą, stoja, tupia ir kt., išreiškdami savo emocijas.

Emocingai reaguoja žiūrindamas savo ir kitų piešinėlius, knygelių iliustracijas, žaislus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Išreiškia džiaugsmą emocijomis; ✓ Šypsosi, ploja, sušunka; ✓ Liūdi, verkia, pyksta.
Paklaustas pasako, ar patiko muzikos kūrinėlis, dainelė, šokis, vaidinimas, dailės darbelis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Prašo pakartoti patikusią dainelę, pasakėlę, šokį; ✓ Noriai dalyvauja muzikos užsiėmimuose; ✓ Rodo ir piešia po kelis kartus patikusį piešinėlių.
Domisi dainomis, instrumentiniais kūrinėliais, emocingai juos suvokia (ploja, trepsi ir kt.)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Išreiškia džiaugsmą emocijomis; ✓ Šypsosi, ploja, sušunka; ✓ Žaidžia su muzikos instrumentais; ✓ Barškina barškalais; ✓ Dainuoja kartu su auklėtoja.
Dainuoja dviejų- keturių garsų daineles	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dainuoja „Mano batai buvo du..“; „Kiškis piškis...“, „Du gaideliai...“, „Aaaa, pupa..“.
Drauge su pedagogu žaidžia muzikinius žaidimus, eina ratelių, jūtekstą imituoja rankų, kūno judesiais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi polkutės, lopšinės, maršo valsio muzikos; ✓ Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinų garsus judesiu; ✓ Judesiais perteikia muzikos nuotaiką; ✓ Prisimena kaip atrodo personažai: kiškis - striksi, meška - šleivoja, sėlina - lapė, pelytė - bėga mažais žingsneliais.
Domisi muzikos instrumentais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia su muzikos instrumentais; ✓ Barškina barškalais; ✓ Imituoja muzikos instrumentus žiogelis - groja smuikeliu, kiškis - būgneliu, vėjas - dūdele.
Mėgdžioja žaidinimų, gyvūnų, augalų judesius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Reiškia emocijas bandydamas niūniuoti; ✓ Mėgdžioja herojų tariamus garsus; ✓ Klausosi upelio čiurlenimo, vandens teškėjimo, vėjo ūžesį ir kt.; ✓ Groja pasirinktais instrumentais, ✓ Dainuoja tęsdami pavienius garsus; ✓ Imituoja lėlytės migdymą dainuodami pavienius garsus.
Šoka spontaniškai kurdamas dviejų-trijų natūralių judesių seką	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausydamas muzikos šoka, imituoja gyvūnų, paukščių, gamtos reiškinų garsus judesiu.
Žaisdamas su žaislu atlieka matytus veiksmus, judesius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stuksena kaladėlėmis, šaukštais, mediniu plaktuku, stuksena žaislu; ✓ Skambant muzikai ploja rankytėmis, trepsi kojytėmis.
Kalbėdamas intonuoja, mėgdžioja šeimos narių kalbą, veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia, imituoja šeimos narius; ✓ Numato personažus, apsivelka atitinkamais rūbais, kalbasi, bendrauja, imituoja, mėgdžioja judesius.
Spontaniškai reiškia emocijas, išpūdžius dailės priemonėmis ir medžiagomis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ritmiškai prisiliečia prie popieriaus lapo; ✓ Tapo liedami spalvas ant šlapio popieriaus lapo, mokosi išgauti naujų spalvų; ✓ Plėšo skirtingo šiurkštumo, storumo popierių ir klijuoja ant popieriaus lapo; ✓ Supykęs brėžia liniją, piešia rutulį ar pan.; ✓ Atgnybia plastiliną, suka tarp delnų; ✓ Lipdo įvairias formas; ✓ Daro įspaudus ant lipdinio.

Brėžia įvairias linijas, formas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Piešia tiesias, vingiuotas linijas; ✓ Mokosi laikyti teptuką, naudoti dažus; ✓ Vartoja įvairią spalvą; ✓ Pamirko teptuką ir tapo įvairius piešinius, nubraukia teptuką į indelio kraštą.
Bando ką nors pavaizduoti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vaidina, mėgdžioja ką prisimena, kaip darė mama, tėtė, sesė, brolis auklėtoja, kiti vaikai; ✓ Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelius; ✓ Vaizduoja gamtos reiškinius.
Kurdamas labiau mėgaujasi procesu, o ne rezultatu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stato iš kaladėlių namelius, palieka, susidomi kita veikla; ✓ Žaidžia su draugu; ✓ Jei rezultatas nedomina, nebaigęs žaidimo nueina pas kitą draugą, auklėtoją.
Atranda vis naujus dalykus artimiausioje įprastoje aplinkoje	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Suranda žaisliuką kitoje, ne jo vietoje ir vėl juo susidomi; ✓ Su senu žaisliuku žaidžia kitaip; ✓ Mokosi naudotis žirkėmis, kerpa siauras juosteles; ✓ Štampuoja kamšteliais, trintukais, ritėmis nuo siūlų, bulvėmis, morkomis.
Įsivaizduoja gyvūnus, augalus, daiktus, apie kuriuos jam pasakojama, skaitoma	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vartydamas knygeles bando vaidinti žvėrelius, paukštelius; ✓ Rodo kūno judesiais, veido mimika.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: mokyklos-darželio grupės, salė, mokyklos-darželio kiemas, Šusties pakrantė, biblioteka, kompiuterių klasė, muziejus, Žemaičių krašto etnokultūros centras, bažnyčia.</p> <p>Muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, metalofonai, smuikas, išilginė fleita, kanklės, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija) ar savos gamybos instrumentai), muzikinis centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė liaudies, vaikų ir kt. muzika), skaitmeninės priemonės (telefonai, fotoaparatai), kompiuteris, priemonės, skirtos aplikavimui, štapavimui, kaspilai, lengvos, spalvotos skarelės, medžiagos atraižos, įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai) dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo, dekupažo, skrebinimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, žirklys, kanceliariniai peiliukai, klijai, popieriaus pjaustymo aparatas rankdarbiams, molis, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėžutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.), teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lėlės marionetės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, sceniniai drabužiai.</p>
Galimos temos	<p>„Menų savaitė“, „Visur balta“, „Šalčio išdaigos“, „Linksmieji spalvų eksperimentai“, „Kaštonų diena“, „Garsų pasaulis“, „Užburtas rudenėlis“, „Kodėl žiba daug žvakelių? Vėlinės“, „Žvėreliai ir paukšteliai ruošiasi žiemai“, „Slapukas šaltukas“, „Matau, liečiu, naudoju ir žaidžiu“.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Suteikti pakankamai laiko tyrinėti įvairius judesius, naudojant galvos, plaštakų judesius. Pagal įvairią muziką skatinti vaikus judėti – išgauti kuo daugiau garsų naudojant kūno perkusiją. Klausyti įvairių stilių muzikos. Klausyti dainelių apie paukščius, žvėris, gamtos reiškinių garsų. Skatinti dainuoti individualiai ir grupėmis. Skatinti vaikus kurti siauro diapazono dainas, jas imituoti judesiais. Kurti ritmus eilėrašiams, patarlėms. Ritminiais instrumentais pritari nesudėtingoms melodijoms. Skatinti</p>

	<p>vaikus judėti – šokant, žaidžiant liaudies žaidimus, ratelius, dainuojant daineles. Klausytis tylios, garsios, ramios, triukšmingos muzikos. Žaidžiant reikšti savo jausmus ir emocijas. Skatinti vaikus kuo daugiau kurti, improvizuoti. Žaidžiant, vaidinant, skatinti vaikus reikšti savo emocijas. Vaidinti su pirštukinėmis lėlėmis, savos gamybos lėlėmis. Atlikti nesudėtingos struktūros folklorinius žaidimus, ratelius. Žaisti kompozitorius. Mokyti dalį teksto dainuoti, dalį deklamuoti.</p>
4-6 metai	
SOCIALINĖ KOMPETENCIJA	
<p>sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: emocijų suvokimo ir raiškos, savireguliacijos ir savikontrolės, santykių su bendraamžiais, santykių su suaugusiais bei iniciatyvumo ir atkaklumo, problemų sprendimo.</p>	
<p>Esminės nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ vertina save teigiamai, ✓ domisi savo ir kitų emocijomis bei jausmais, ✓ sutelkia dėmesį, ✓ geba valdyti emocijų raišką ir elgesį, ✓ nusiteikęs geranoriškai bendrauti ir bendradarbiauti su suaugusiais ir bendraamžiais, ✓ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Supranta savo asmens tapatumą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi, tyrinėja savo kūną, pavadina jo dalis; ✓ Pasako savo vardą, pavardę, kiek metų, jis - berniukas, ar mergaitė; ✓ Skiria savo asmeninius daiktus; ✓ Pasako kuo domisi, ką mėgsta, kokius žaislus turi; ✓ Žiūrėdamas į šeimos nuotrauką, pasako į kokį šeimos narį yra panašus; ✓ Apie save kalba pirmu asmeniu.
Skiria lytį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako kuo skirtingi žmonės: jie vyrai ir moterys, vaikai; ✓ Žaidžia žaidimus, kuriuose būna mama, tėtis, vaikai; ✓ Klasifikuoja mergaičių ir berniukų aprangą, pomėgius, darbus.
Priskiria save šeimai, bendruomenei	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasakoja apie savo šeimą, jos sudėtį, pasiskirstymą pareigomis; ✓ Vaidina, žaidžia, piešia šeimą; ✓ Sudaro šeimos medį; ✓ Pasakoja, kodėl šeima svarbi, ypatinga, mylima; ✓ Pasakoja apie šeimos šventes, dovanas; ✓ Žino, kad kai kurie vaikai neturi šeimos, juos užjaučia; ✓ Pasakoja apie savo grupės vaikus, auklėtojas; ✓ Imituoja suaugusiųjų veiklą, kuria žaidybines situacijas; ✓ Susipažįsta su darželio darbuotojais, pasako jų vardus, pareigas; ✓ Kaupia ir sistemina informaciją apie įvairias profesijas, bendruomenę, savo miestą.
Pasitiki savimi ir savo gebėjimais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako kas jam geriausiai sekasi; ✓ Pasakoja ką moka padaryti, kaip padeda tėvams; ✓ Drąsiai imasi naujos, nepažįstamos veiklos, rodo iniciatyvą; ✓ Žaidžia nebijodamas rizikuoti, keisti, daryti savaip; ✓ Apie save kalba pozityviai.

Atpažįsta ir įvardina savo ir kitų jausmus ar emocijas bei jų priežastis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako, kokia jo nuotaika; ✓ Simboliniu ženklu pažymi savo nuotaiką; ✓ Mimika išreiškia nuotaiką; ✓ Keičia intonaciją pagal nuotaiką.
Įprastose situacijose jausmus ir emocijas reiškia tinkamai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Įvardina savo jausmus; ✓ Pyktį, susierzinimą, pavydą reiškia priimtinais būdais; ✓ Žino, kad negalima mušti ar kitaip skriausti kito vaiko; ✓ Laikosi taisyklių, kurias sukūrė patys vaikai; ✓ Klausosi istorijų ir kintančias veikėjų nuotaikas žymi paveikslėliais.
Bando atsiliiepti į kitų jausmus ar emocijas, keisti savo elgesį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaisdamas, bendraudamas įvardina kito vaiko nuotaiką; ✓ Džiaugiasi kartu su kitu vaiku; ✓ Pasiūlo savo pagalbą; ✓ Atlieka vaidmenis kreipiant dėmesį į mimiką, gestų kalbą; ✓ Paguodžia, užjaučia kitą vaiką.
Bendraudamas su kitais bando kontroliuoti savo žodžius ir veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bent retsykliai paklūsta, nusileidžia kito vaiko valiai; ✓ Atsiprašo, paprašo; ✓ Derina savo veiksmus su kitais vaikais; ✓ Draugiškai dalinasi žaislais, saldumynais; ✓ Konfliktinėse situacijose naudoja „Stop“ ženklą arba judesį; ✓ Pasako, koks elgesys yra nepriimtinas, netoleruotinas.
Pasitiki pedagogais, drąsiai reiškia savo nuomonę, tariasi, derasi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kreipiasi į pedagogą vardu; ✓ Klausia pedagogo nuomonės, atsižvelgia į ją; ✓ Rodo simpatiją, prierašumą pedagogui; ✓ Kalbasi su pedagogu apie savo jausmus, patiki jam savo paslaptis; ✓ Derasi su pedagogu dėl pasiūlytos veiklos, siūlo savo idėjas.
Žino kaip reikia elgtis su nepažįstamais suaugusiais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako, kokie pavojai gali kilti bendraujant su nepažįstamais žmonėmis; ✓ Vaidina situacijas, kuriose reikia rasti išeitį; ✓ Aptaria plakata, kuriame paaiškinta, kas gali padėti ištikus bėdai; ✓ Klausosi pasakų, eilėraščių, žiūri animacinius filmus apie įvairius pavojus; ✓ Žaidžia prevencinius stalo, kortelių žaidimus.
Turi bent vieną draugą, supranta, kas yra gerai, kas blogai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako savo darželio, kiemo draugų vardus; ✓ Apibūdina savo draugų išvaizdą; ✓ Pasako, kaip reikia elgtis, kad turėtum draugų; ✓ Pasako kaip galima susidraugauti; ✓ Pasako kaip galima susitaikyti susipykus; ✓ Atsiprašo; ✓ Žaidžia vardų žaidimus.
Palankiai bendrauja su visais, supranta savo žodžių ir veiksmų pasekmes draugystei	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Apibūdina kito vaiko asmenines savybes; ✓ Apibūdina netinkamai pasielgusio vaiko ketinimus; ✓ Pasako netinkamo elgesio pasekmes; ✓ Klausosi pasakų, žiūri animacinius filmus apie draugystę; ✓ Priima, žaidžia su kitaip atrodančiais, besielgiančiais, specialiųjų poreikių vaikais; ✓ Dalyvaudamas išvykose, šventėse bendrauja su kitų vaikų šeimos nariais, nepažįstamais vaikais; ✓ Pakviečia žaisti; ✓ Sako komplimentus;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Saugo paslaptis.
Plėtoja paties pasirinktą veiklą po pietų miego, kitą dieną, kelias dienas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia siužetinius vaidmeninius žaidimus, kurie tęsiasi kelias dienas; ✓ Konstruoja, piešia tą patį objektą, papildo naujomis detalėmis, perstato, keičia išvaizdą; ✓ Iš kartoninių plytų pasistato pilį, kurioje žaidžia kelias dienas, savaitę.
Ilgesniam laikui išitraukia iš suaugusiojo pasiūlytą veiklą, siūlo kitiems išitraukti iš jo pasiūlytą veiklą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mėgina, tyrinėja, kūrybiškai įgyvendina pedagogo pasiūlytas idėjas; ✓ Stebi suaugusius, jų veiksmus, klausydamas paaiškinimo, išbando naujus veikimo bei elgesio būdus, juos perima, kūrybiškai pritaiko; ✓ Siūlo savo idėjas, inicijuoja veiklą.
Savarankiškai bando įveikti kliūtis, nepasisėkus kreipiasi į bendraamžius ir tik po to į suaugusįjį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pats randa išeitį iš įvairių žaidybinių situacijų; ✓ Dažnai išsprendžia konfliktą, susitaria be suaugusiojo pagalbos; ✓ Bando naujus veiklos būdus; ✓ Pasiūlo ir priima bendraamžių pagalbą; ✓ Paprašo pagalbos.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, biblioteka, mokyklos-darželio kiemas.</p> <p>Popierinės kortelės vardui; Lietuvos žemėlapis; Lietuvos Respublikos vėliava (maža); Lietuvos Respublikos herbas; gimtojo miesto herbas; gaublys; saugaus elgesio kortelės, knygelės, paveikslėliai, dėlionės, stalo žaidimai, nuotaikų kortelės; siužetiniai žaislai; stalo žaidimai; atsipalaidavimo žaislai; priemonės šviesos ir šešėlių žaislui; veidrodžiai; muzikos įrašai; socialinio turinio knygelės, žurnalai; poelgio-pasekmės kortelės, paveikslėliai, dėlionės; žaislai, skirti žaidimui poromis (šachmatai, šaškės, domino); konstruktoriai; mozaikos; širmos, užtiesalai, dėžės, krepšeliai, pagalvėlės, kilimėliai; vaikiška bižuterija, rūbai; švenčių atributika; animaciniai filmai.</p>
Galimos temos	<p>„Aš draugams sakau labas“, „Mano pirmi žingsniai“, „Kas vyksta? Balos tykšta“, „Kas tvartelyje gyvena“, „Aš toks, tu kitoks“, „Žemė ir jos dovanos“, „Miškas – mūsų namai“, „Aš – darželio šeiminkas“, „Draugaukim“, „Noriu būt saugus ir sveikas“, „Aš saugus, kai žinau. Kodėl man draudžiama?“, „Aš gyvenu jausmų pasaulyje“, „Daiktai aplink mane“, „Šeimoje jauku, saugu ir gera“, „Savo mamytę aš myliu labai“, „Draugų būryje“, „Aš ne vienas tarp žmonių“.</p> <p>Kalbėtis apie savijautą „Ryto rate“, žaisti vaidmenų žaidimus, įsijaučiant į kito savijautą. Pasiūlyti idėjų nuotaikoms ir jausmams tyrinėti, imituoti kitų žmonių nuotaiką, pastebėti aplinkinių savijautą. Stebėti žaidžiančius vaikus, jų elgesį, taisykles lauke, pasakoti, ką mato.</p> <p>Stebėti darželio teritorijoje dirbančius žmones. Stebėti kačiukus, šuniukus, kalbėtis apie globos svarbą. Nueiti į bažnyčią, stebėti, analizuoti aplinką, žmones, jų elgesį. Stebėti žmonių nuotaikas, aprangą.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Minti mįsles apie kūno dalis. Siūlyti užduotis, žaidimus, kurių metu vaikai samprotautų, keltų hipotezes, pavyzdžiui, žaisti žaidimą, „Kas neteisinga“ (rodomi skruostai, o sakoma - antakiai) ir pan. Skatinti vaikus reflektuoti apie savo pomėgius, gebėjimus. Kalbėkitės su vaikais, kuo jie yra panašūs į kitus ir kuo skiriasi, pasiūlyti pasikalbėti su draugu apie tai, kokius žaidimus jie mėgsta, ko nemėgsta valgyti, kas turi augintinius ir pan. Stiprinti vaikų pasitikėjimą savimi ir teigiamą savivertę fotografuojant ar darant vaizdo įrašus, kuriuose užfiksuoti</p>

	<p>vaikų veiklos momentai, dalyvavimas šventėse, pramogose ir kt. ir iškabinti nuotraukas viešai, aptarti su vaikais, kas ten užfiksuota, ką jie veikė, darė; skatinti vaikus dalintis savo pasiekimais su tėvais ir draugais. Skatinti vaikus vieni kitiems sakyti malonius žodžius/komplimentus, kai jiems kažkas pasiseka. Atkreipti dėmesį į taisykles, kurių yra sutarta laikytis, pavyzdžiui, pasidaryti plakatą su taisyklėmis ir skatinti vaikus patiems pasižymėti savo sutartu ženkliuku, jei pamiršo taisyklę (nesusitvarkė po žaidimo ir pan.). Stebėti ir drąsinti vaikus patiems spręsti kylančius konfliktus ir suteikti jiems grįžtamąjį ryšį, pavyzdžiui, kilus konfliktui stebėti vaikų elgesį ir padėti spręsti konfliktą, pasiūlant nusiraminti, apgalvoti, kas įvyko, kodėl susipyko, pabandyti susitarti ir pan.; Skatinti vaikus nesivelti į peštynes, kreiptis pagalbos į suaugusįjį, jei atėmė žaislą, pastūmė, ar erzina.</p>
<p>PAŽINIMO KOMPETENCIJA</p> <p>sietina su aktyviu aplinkos tyrinėjimu, aplinkos pažinimu, skaičiavimais ir matavimais, pritaikymu tolesniam pažinimui ir mokymuisi, problemų sprendimu.</p>	
<p>Esminės nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ didžiuojasi savimi ir didėjančiais savo gebėjimais, ✓ domisi viskuo, kas vyksta aplinkui, noriai stebi, bando samprotauja, ✓ nori pažinti save ir aplinkinį pasaulį, džiaugiasi sužinojęs ką nors nauja, ✓ nusiteikęs pasaulio pažinimui naudoti skaičius ir skaičiavimus, ✓ nusiteikęs tyrinėti aplinkos daiktus, jų ryšius ir santykius, ✓ domisi tuo, kas nauja, palankiai nusiteikęs naujoms veikloms, ✓ nusiteikęs ieškoti išeičių kasdieniams sunkumams įveikti. 	
<p>Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai</p>	<p>Vaiko veiksenos</p>
<p>Ieško atsakymų į klausimus, rodo iniciatyvą iškeliant ir sprendžiant problemas</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ieško informacijos knygoje, enciklopedijose; ✓ Klausinėja, domisi, prašo papasakoti; ✓ Pavadina, aiškina, apibūdina daiktus, reiškinius, patirtus įspūdžius ir išgyvenimus; ✓ Užduoda klausimus, skatinančius tyrinėjimą (kodėl vienas daiktas plaukia, o kitas skęsta).
<p>Kalba apie tai, ko norėtų išmokti</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Domisi profesijomis, įvardina, kuo norėtų būti užaugęs; ✓ Įvardina ką gali padaryti pats ir ko norėtų išmokti.
<p>Išsiaiškina, kokios informacijos reikia, randa reikiamą informaciją įvairiuose šaltiniuose</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Ieško informacijos knygoje apie gamtą, žmonių pasaulį, technikos ir technologijos stebuklus; ✓ Žiūrinėja paveikslus, nuotraukas, pavadinimus po jais; ✓ Klausosi informacinių tekstų, aiškinasi, kur ir kaip gyvena žmonės, augalai, gyvūnai, kaip prisitaiko prie gamtos sąlygų.
<p>Atpažįsta, su koku sunkumu ar problema susidūrė; ieško tinkamų sprendimų, tariasi su kitais, atsižvelgia į jų nuomonę</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Susidūręs su problema, bando spręsti ją pats, pritaiko įvairius sprendimo būdus; ✓ Žino kurią problemą gali įveikti pats ar su bendraamžių pagalba, o kada – kreiptis pagalbos į suaugusįjį; ✓ Tariasi, aiškinasi, reiškia ir gina savo nuomonę; ✓ Ieško sprendimų pagal pateiktas užduotis, bando modeliuoti situaciją pagal pateiktą auklėtojos užduotį arba pavyzdį.
<p>Siūlo ir priima pagalbą, mokosi iš savo ir kitų klaidų</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaisdamas, veikdamas vienas su kitu, bendraudamas su įvairiais žmonėmis mokosi padėti vienas kitam; ✓ Pasako, kad veikia įvairių paslaugų tarnybos: gydytojai padeda susirgus; vairuotojai veža žmones; gaisrininkai, policininkai užtikrina saugumą; darželio auklėtojos rūpinasi vaikais ir kt.;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia su žaidimais, stalo, kortelių žaidimus, žiūri ir komentuoja plakatus apie pagalbą vienas kitam.
Domisi aplinka (augalais, gyvūnais), atlieka paprastus bandymus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Artimiausioje aplinkoje stebi augalus; ✓ Vardija, ko reikia augalams, kad jie augtų: drėgmės, saulės, priežiūros; ✓ Sodina, prižiūri, stebi augalo augimą; ✓ Pasakoja, kurie augalai teikia naudą, gydo; ✓ Pasakoja kaip gyvūnai susiranda maisto, kokiuose namuose gyvena; ✓ Stebi, tyrinėja ir eksperimentuoja su augalais ir jų dalimis; ✓ Naudoja tam tikras augalų dalis (daržoves, vaisius, lapus) maistui ir pasako, kokios augalų dalys naudojamos žmonių buityje; ✓ Pastebi augalus, gyvūnus liaudies meno kūrinuose; ✓ Grožisi aplinką puošiančiais augalais; ✓ Vyksta į ekskursijas (mišką, zoologijos sodą ir kt.).
Domisi praeitimi, istorija, kitomis šalimis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi pasakų, eilių, dainų, padavimų, sakmių, mįslių, priežodžių, greitakalbių; ✓ Žino, kad žmonės pasaulyje kalba įvairiomis kalbomis; ✓ Žiūrinėja tėvų, senelių, prosenelių nuotraukas; ✓ Žiūri animacinius filmus apie praeitį, senovę, kitas šalis, papročius; ✓ Domisi Lietuvos ir pasaulio istorija: varto knygeles, enciklopedijas, žiūri foto nuotraukas ir vaizdo įrašus; ✓ Domisi, atpažįsta, atkartoja, prisimena girdėtą informaciją iš gimtojo miestelio istorijos.
Tyrinėjimams pasitelkia įrankius ir kitas priemones	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Naudojasi žiūronais, mikroskopu, magnetais, spyruoklėmis, veidrodžiais, keltuvais, didinamaisiais stiklais ir pan.; ✓ Pasako kam skirtas termometras; ✓ Lauke kasa, kapsto, tyrinėja tai, kas yra ant žemės, po žeme; ✓ Grupėje ant palangės augina augalus, stebi jų keitimąsi, laisto, prižiūri; ✓ Pasaulio pažinimui naudoja regą, klausą, uoslę, liežuvį, lytėjimą; ✓ Eksperimentuoja ir stebi savo veiksmų rezultatus: pradeda, pamatuoja, deda į įdubimą, išpjovą; ✓ Ketinimui, sumanymui įgyvendinti spaudžia mygtukus, rankenas, atkabina kabliukus, bando segioti sagas, ką nors išvynioti, suvynioti, išpakuoti; ✓ Veikia su vaikiško dydžio namų apyvokos ir sodo tvarkymo įrankiais; ✓ Stebėjimų rezultatus ženklina ant įvairių priemonių: ūgio matuoklės, augalo aukštį ant popieriaus juostelės, vandens kiekį – lipduku ant indo šono.
Aiškinasi, kuo yra panašus su savo artimaisiais, kuo skiriasi nuo jų	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Natūraliai domisi savimi ir kitais žmonėmis: jų panašumais, skirtumais, išvaizda, jausmais, mintimis, darbais ir kūryba, gyvenimo būdu; ✓ Įvardina, į kurį iš savo artimųjų yra panašus, kuo panašus; ✓ Piešia šeimos narius, juos vaidina; ✓ Tyrinėja, aiškinasi, svarsto ir bando suprasti, kad šeimos paprastai skiriasi: jos įvairaus dydžio, susideda iš skirtingo skaičiaus narių.
Palygina daiktus, medžiagas, atsižvelgdamas į savybes, juos grupuoja ir klasifikuoja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vartoja apibendrinančius žodžius: žaislai, avalynė, baldai, drabužiai, indai, maistas ir kt.; ✓ Pasako daikto paskirtį, paaiškina jo struktūrą, elementus; ✓ Naudoja daiktus pagal paskirtį, žino, iš kokios medžiagos jie pagaminti;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako kelis požymius, kuriais daiktai skiriasi; ✓ Sustato daiktus mažėjančia/didėjančia tvarka; ✓ Veikia su pažinimą skatinančiomis priemonėmis, medžiagomis, žaislais (formelės ir lenta su atitinkamų formų išpjovomis, žaislai su viena į kitą dedamomis dalimis ir kt.).
Žino tėvų profesijas, įvardija giminaičius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako, kuo dirba vaiko tėvai, seneliai; ✓ Domisi paslaugų tarnybomis; ✓ Žaidžia lignonę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; ✓ Žaidžia stalo žaidimus, loto, kortelių žaidimus apie profesijas; ✓ Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; ✓ Išvykų metu susipažįsta su įvairiomis profesijomis: parduotuvėje, bibliotekoje, gaisrinėje.
Žino savo namų adresą, šalį, sostinės pavadinimą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dalyvaudamas išvykose, vartydamas knygeles, klausydamasis pokalbių sužino apie tai, kad turi gimtinę, Tėvynę; ✓ Pasako savo miesto pavadinimą, gatvę, kurioje gyvena; ✓ Pasako sostinės pavadinimą, piešia žinomus sostinės objektus.
Skiria ir pavadina profesijas, techniką	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia lignonę, mokyklą, parduotuvę ir pan.; ✓ Žaidžia stalo žaidimus, loto, kortelių žaidimus apie profesijas; ✓ Apibūdina profesijas, su kuriomis susiduria savo aplinkoje; ✓ Suaugusiems prižiūrint atsargiai ir saugiai žaidžia su mechaniniais žaislais; ✓ Žaidžia su mobiliais telefonais, fotoaparatais, kompiuteriais; ✓ Moka naudotis magnetofonu ar grotuvu.
Žino tradicines šventes	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasakoja, kokias šventes jie švenčia namie su šeima; ✓ Švenčia įvairias tradicines šventes darželyje; ✓ Gamina įvairius papuošimus, simbolius priklausomai nuo šventės ✓ (Velykoms, Kalėdoms, Užgavėnėms, Kaziuko mugei, Vasario 16-ajai ir kt.); ✓ Pasako, koku metų laiku vyksta šventė.
Skiria naminius ir laukinius gyvūnus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi laukinių ir naminių gyvūnų elgseną; ✓ Domisi ūkininko sodyboje gyvenančiais gyvūnais, mieste gyvenančiais gyvūnais; ✓ Pasako, kuo gyvūnai panašūs ar skiriasi; ✓ Klausosi pasakų, eilių apie gyvūnus, jų būdą, savybes; ✓ Mėgdžioja gyvūnų judesius, garsus; ✓ Pasako, kuo gyvūnai naudingi, kurie gali būti pavojingi; ✓ Nori prižiūrėti gyvūnus, jaučia už juos atsakomybę.
Pradedą suprasti Žemės, Saulės, Mėnulio ir kitų dangaus kūnų ryšius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kartu su auklėtoja aiškinasi apie Žemės planetą ir dangaus kūnus; ✓ Pasako, kad dieną šviečia Saulė, o naktį Mėnulis; ✓ Įvardina kam reikalinga Saulės šviesa ir šilumą, kokia jos įtaka žmonėms, gyvūnams, augalams; ✓ Pasako kaip dangaus kūnai veikia aplinką: saulės šviesa reikalinga gyvybei, žvaigždės ir mėnulis praskaidrina nakties tamsą; ✓ Piešia, lipdo, aplikuoja įvairius dangaus kūnus, jų išsidėstymą; ✓ Apžiūrinėja gaublį ir stengiasi suprasti, kad žemė yra apvali.
Pradedą jausti prierašumą prie artimiausios gamtinės aplinkos	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pastebi įvairius pėdsakus gamtoje, pasako kieno jie: ratų, šuns, žmogaus ir kt.; ✓ Domisi savo namais, sodyba, kaimu, gatve, kurioje gyvena; ✓ Rūpinasi augintiniais; rūpinasi žiemojančiais paukšteliais; ✓ Žino, kad nykstantys augalai ir gyvūnai surašyti „Raudonojoje knygoje“.

Mokosi rūšiuoti atliekas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako pagrindinius atliekų rūšiavimo principus, pasako, kodėl reikia rūšiuoti atliekas; ✓ Panaudotas baterijas atneša į rūšiavimo dėžę mokykloje-darželyje; ✓ Žino ir apibūdina, kur dedamos atliekos; ✓ Iš buitinių atliekų gamina įvairius papuošimus, dekoracijas, žaislus ir kt.
Susieja daiktų kiekį su skaičiumi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia stalo žaidimus, kuriuose naudojamas kauliukas (gali pastumti bokštelį per tiek langelių, kiek išriedėjo taškų); ✓ Žaidžia domino, kortelių žaidimus, atlieka pratybas, kur nupieštus daiktus turi susieti su skaičiumi.
Skaičiuoja bent iki 10	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Skaičiuoja daiktus, metus, žmones; ✓ Vartoja kelintinius skaitvardžius (pirmas, antras); ✓ Atsako į klausimus „kiek iš viso“, „kelintas“; ✓ Nustato skaičiaus „kaimyną“; ✓ Skaičiuoja, pasako kelintas eilėje.
Supranta ir vartoja sąvokas daugiau/mažiau, po lygiai, pusiau, į 2 dalis, į 4 dalis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dalina daiktus, saldumynus, vaisius ir pan. į kelias dalis; ✓ Pasako, ar daiktai padalinti po lygiai, po daugiau/mažiau; ✓ Žaidžia parduotuvę, kur „sveria“, parduoda, atiduoda gražą.
Atpažįsta, atkuria, pratęsia, sukuria skirtingų garsų, dydžių, formų, spalvų sekas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasako, iš kokių elementų susideda raštas; ✓ Piešia, margina, spalvina velykinius kiaušinius, pirštines; ✓ Piešiniuose vaizduoja įvairių dydžių žmones, gyvūnus, daiktus; ✓ Randa kitą tokį patį atviruką su dailės kūrinio reprodukcija, fotografija.
Skiria plokštumos ir erdvės figūras	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi aplinkos daiktų formas; ✓ Savo darbeliuose formoms pavaizduoti panaudoja įvairius daiktus; ✓ Pasako, kokie daiktai rieda, kurie nerieda; ✓ Atkreipia dėmesį antspaudus smėlyje, sniege, žemėje, jų formą, dydį; ✓ Iš įvairių formų popieriaus lapų lanksto lankstinius, piešdamas, tapydamas, aplikuodamas naudoja pažįstamas formas.
Grupuoja, klasifikuoja daiktus pagal dydį, formą, spalvą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lygindamas, tyrinėdamas, rūšiuodamas, vertina daiktų dydį; ✓ Daiktus lygina uždėdamas vieną ant kito, vieną prie kito; ✓ Skiria dėmesį daiktų formai, lanksto formas iš popieriaus, piešia, lipdo jas; ✓ Dėlioja figūras, daiktus nuo mažiausio iki didžiausio ir atvirkščiai; ✓ Atrenka parodytos formos, spalvos, dydžio žaislus, daiktus; ✓ Lygina daiktų formą uždėjimo, pridėjimo ir atrankos būdu; ✓ Taisyklingai sudeda paveikslėlių sekas iš 4 ir daugiau dalių.
Matuoja atstumą, ilgį, tūrį, masę nevertodamas sąvokų	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žaidžia su smėliu, vandeniu, keičia indų formą; ✓ Rankose laikydamas daiktus nustato, kuris sunkesnis, lengvesnis; ✓ Matuoja daiktų dydį, storį, ilgį panaudodamas pėdą, saują, pirštą; ✓ Matuoja skystas ir birias medžiagas įvairios formos indais.
Apibūdina kitų daiktų vietą ir padėtį kitų daiktų atžvilgiu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lygina daiktų padėtį erdvėje savo bei kito atžvilgiu; ✓ Skiria kairę ir dešinę savo puses, kūno priekį, užpakalį; ✓ Įvardina kairę, dešinę puses; ✓ Žaisdamas, pasakodamas, judėdamas vartoja sąvokas: „ant“, „už“, „po“, „šalia“; ✓ Orientuojasi popieriaus lape piešdamas; ✓ Pasako į kurią pusę nuvažiavo mašina, kur yra daiktas.

Pradedama suvokti metų laikų, laiko tėkmę ir trukmę	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi gamtos spalvas, jų kaitą priklausomai nuo metų laiko, skiria metų laiką pagal pokyčius gamtoje; ✓ Žino ir apibūdina įvairius gamtos reiškinius (potvynį, žemės drebėjimą, vaivorykštę ir pan.); ✓ Stebi ir lygina savaitės orus, juos žymi gamtos kalendoriuje; ✓ Apibūdina aprangą, avalynę, reikalingą žmogui kiekvienam metų laikui; ✓ Piešiniuose vaizduoja metų laikus; ✓ Vartoja sąvokas „šiandienį“, „vakar“, „rytoj“; pasako, ką veikė šiandien, vakar, ką veiks rytoj; ✓ Pasako paros dalis ir įvardina žmonių veiksenas (naktį – miega, rytą – keliasi).
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, informacinis centras-biblioteka, kompiuterių klasė, mokyklos-darželio kiemas, Šusties upės pakrantė, muziejus, Vanagių piliakalnis, tėvelių darbovietės.</p> <p>Informaciniai leidiniai (enciklopedijos, knygos, plakatai, žemėlapiai), televizijos informacinės laidos vaikams (laidos apie gyvūnus, jų gyvenimo ypatumus, apie augalų įvairovę, klimato kaitą ir gamtos stichijas), matavimo priemonės (termometrai, liniuotės, juostelės, metras, kompasai, puodeliai, indeliai, dėžutės, pagaliukai ir kt.), nenaudojami prietaisai ardymui (laikrodžiai, kompasai, nedideli radijo imtuvai, foto aparatai, mechaniniai žaislai ir kt.), indai ir priemonės eksperimentavimui (mėgintuvėliai, piltuvėliai, vamzdeliai, matuokliai, pipetės, kempinės, vandenį sugeriančios medžiagos), indai bei priemonės žaidimui su smėliu ir vandeniu, padidinamieji stiklai, lūpos, mikroskopai, veidrodėliai, gamtinė medžiaga (akmenukai, kriauklės, kaštonai, kankorėžiai, smėlis, molis, sniegas, ledas ir kt.), dėlionės, muilo burbulai, tautiniai rūbai, piešimo lenta, kreida, smėlio laikrodis, loto, priemonės lipdymui (plastilinas, molis, tešla, lentelės, kočėlas, plastikiniai peiliukai, įvairios formelės, indeliai ir kt.), įvairios dailės priemonės (guašas, plastikiniai buteliai, baltos medžiagos skiautės, pagaliukai, vienkartinės lėkštės, puodukai, plunksnelės, spaudai, lipdukai, klizai ir kt.), priemonės tyrinėjimui (daržovės, vaisiai, lėkštės, dėžutės, prijauostės, virvutės, siūlai, kibirėliai, vabalų tyrinėjimo indai), darbo įrankiai (laistytuvai, kastuvėliai, grėbliukai, žemės porentuvai, puodeliai gėlėms), namų tvarkymo priemonės, meistravimo įrankiai ir priemonės, pinigų pavyzdžiai, garso įrašai, gamtos kalendoriai, priemonės maisto gamybai, vaikiška virtuvės įranga (mikseris, sulčiaspaudė, puodai, arbatinukas, lėkštės, padėklai, stalo įrankiai), gaubliai.</p>
Galimos temos	<p>„Aš saugus, kai žinau. Kodėl man draudžiama?“, „Aš gyvenu jausmų pasaulyje“, „Daiktai aplink mane“, „Sustok, pagalvok, daryk“, „Šeimoje jauku, saugu ir gera“, „Savo mamytę aš myliu labai“, „Draugų būryje“, „Mano augintinis“, „Aš ne vienas tarp žmonių“ „Mano mieli namučiai“, „Mano tėtis“.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Kurti ugdymo aplinką, lauko erdves pritaikant saviraiškai, tiriamajai veiklai ir atradimams. Siūlyti vaikams atlikti nesudėtingus bandymus, stebėti prietaisų veikimą. Vykdyti projektinę veiklą, skirtą ilgalaikiams stebėjimams (pvz., stebėti augalo augimą). Skatinti vaikus fiksuoti pastebėjimus, pildyti lenteles ir pan. Skatinti vaikus savarankiškai naudotis mikroskopu, kitais galimais prietaisais, skirtais tyrinėti. Skatinti vaikus, kad jie patys ieškotų atsakymų į iškilusius klausimus knygoje, internete. Skatinti manipuluoti kiekiais, eiti nuo vientiso prie dalių ir atgal, pvz., padalyti plastilino gabalą ir vėl sulipdyti į vieną, išpilstyti vandenį į mažus</p>

	buteliukus ir vėl supilti į didelį indą. Stebėti orą, augalų augimą ir pastebėjimus pažymėti kalendoriuje, lentelėje. Daryti išvadas. Organizuoti vaikų kūrybinių darbų parodas. Stebėti sankryžą. Tyrinėti sniego savybes, varveklis. Tyrinėti parašytus skaitmenis ant namo. Atrasti pėdsakus sniege. Stebėti lauko termometrą, oro kaitą. Stebėti pradedančią dygti žolę. Stebėti bundančius vabalėlius. Skaičiuoti inkilus, stebėti ar juose kas gyvena. Stebėti šviesos ir šilumos poveikį gamtai.
KOMUNIKAVIMO KOMPETENCIJA	
sietina su noru ir gebėjimu suprasti kitus, išreikšti save ir būti suprastam; ieškoti informacijos, ją dalintis ir panaudoti, suprasti rašytinius, sakytinius šaltinius ir turtinti savo patirtį.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ nusiteikęs išklaudyti kitą ir išreikšti save bei savo patirtį kalba, ✓ domisi rašytiniais ženklais, simboliiais, skaitomu tekstu. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksena
Klausosi įrašų, tekstų bendrine kalba ir tarme	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi sekamų pasakų, sakmių, padavimų, skaitomų pažintinės literatūros kūrinių; ✓ Nuolat klausosi lietuvių liaudies kūrinių, dainų, žaidimų, garsažodžių, patarlių, priežodžių, greitakalbių intuityviai perimdami etninę lietuvių kalbos reikšmių ir prasmų paveldą; ✓ Žaidžia įvairius kalbinius, lietuvių liaudies žaidimus bei ratelius, klausosi pedagogo kalbos; ✓ Klausosi tautosakos kūrinių, pastebi juose tarmiškus žodžius, bando juos atkartoti.
Skiria žodžius, kurie panašiai skamba, bet turi skirtingą reikšmę	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Nujaučia žodžių sąsajas sakinyje, jų darybos, kaitymo dėsnius; ✓ Žaidžia žodžių žaidimus; ✓ Kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių besirimuojančių žodžių.
Išgirsta pirmą, paskutinį ir žodžio viduryje esančius garsus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Įvairios žaidybinės veiklos metu žaidžia garsais; ✓ Nusako pirmą ir paskutinį garsą žodžiuose; ✓ Klausio greitakalbių, gamtos garsų pamėgdžiojimo.
Seka ir suvokia knygelės, pasakojimo, pokalbio eigą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi pokalbių, pasakojimų, sekimo, deklamavimo, skaitymo, „gyvos“ muzikos (lopšinių, žaidimų ir kt.), įrašų; ✓ Klausinėja ką reiškia nežinomi žodžiai; ✓ Nusako klausomo kūrinio veiksmo vietą, laiką, eigą, apibūdina veikėjus.
Kalba natūraliai atliepdamas bendravimo situaciją, vartodamas vaizdingus žodžius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Užmezga kontaktą, pasiūlo ką nors daryti (žaisti, piešti, dirbti) kartu vienam ar keliems bendraamžiams; ✓ Paprašo informacijos, dalijasi su kitais turima informacija; ✓ Diskutuoja įvairiomis temomis; ✓ Pratinasi išgirsti pedagogo ar draugų siūlymus, pastabas, paskatinimus, į juos reaguoti; ✓ Kalbasi apie bendravimo, elgesio taisykles; ✓ Žaidžia stalo žaidimus, apžiūrinėja, aptaria žaislus ir kitus daiktus; ✓ Tyli, kai kalba grupės draugas ar pedagogas, paiso grupėje sukurtų kito klausymo taisyklių; ✓ Pakartoja, pasako kitaip, jei jo nesupranta; ✓ Atsako į pateiktus klausimus; ✓ Tikslingai nusako daiktus, jų ypatybes ir skaičių įvardžiais ir skaitvardžiais;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vartoja būdvardžių laipsnius, būseną nusakančius veiksmažodžius ir jaustukus.
Garsiai svarsto planuojamos veiklos eigą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasakoja, ką ruošiasi daryti, koks bus rezultatas; ✓ Kalba apie tai, ką norėtų veikti, matyti, išgirsti; ✓ Fantazuoja, apibūdina, nuotaikingai reiškia mintis; ✓ Pasakoja apie savo ir kitų veiklą.
Klausinėja apie matytą, girdėtą, sugalvotą, pajausią	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausinėja suaugusįjį apie daiktus, reiškinius, jų savybes; medžiagas, įvykius, būsenas; apie sudėtingus reiškinius, priežastinius ryšius; ✓ Kartu su kitais kelia elementarias hipotezes.
Pasakoja, kalba apie savo patirtį, norus, svajones, problemas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kuo nors pasidžiaugia su pažįstamais, mažai pažįstamais ar nepažįstamais žmonėmis; ✓ Ką nors praneša, papasakoja didelei vaikų grupei; ✓ Kalba apie tyrinėjant pastebėtas daiktų savybes; aiškina, pasakoja ką pats žino; ✓ Bendraamžiams išdėsto kilusias problemas; ✓ Kalba apie savo išgyvenimus namuose, grupėje, kelionėje; ✓ Kalba ką mato, girdi, veikia; ✓ Kalbasi su bendraamžiais, pedagogais, pasakoja patirtus įspūdžius, nutikimus; ✓ Kalbasi telefonu, „rašo“ laiškus.
Komentuoja meno kūrinius, atpasakoja pasakas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasakoja žiūrėdamas į paveikslėlius; ✓ Padedant pedagogui atpasakoja pasaką; ✓ Seka savo sukurtas pasakas; ✓ Sukuria paveikslams pavadinimus; ✓ Turi mėgstamų kūrinių, žurnaliukų, TV laidų, herojų.
Kuria ir pasakoja įvairius tekstus, deklamuoja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mokosi eilėraščių, dainelių, klausosi lietuvių liaudies ir kitos muzikos; ✓ Seka girdėtas pasakas, kuria savo; keičia pasakos pabaigą, pradžią, įvykių seką, įveda naujus veikėjus, juos keičia ir kt.; ✓ Kuria istorijas, skaičiuotes, eilėraščius, garsų pamėgdžiojimus, greitakalbes, žaidimus; ✓ Skaito knygelių, žurnalų, laikraščių iliustracijas.
Keičia balso stiprumą, kalbėjimo tempą, intonaciją	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dalyvauja teatrinėje veikloje, darželyje vykstančiose šventėse; ✓ Žaidžia teatrą, mėgdžioja pasakų herojus; ✓ Reguliuoja savo kalbos garsumą; ✓ Atkreipia dėmesį į kalbos intonacijas, jų įvairumą, kalbos tempą, pauzes tarp žodžių, kalbos garsumą.
Domisi knygomis, įvairiais rašytiniais tekstais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasirenka knygą, varto, žiūrinėja knygas, periodinius leidinius; ✓ Atsineša mėgstamą knygą ir apie ją pasakoja kitiems; ✓ Iliustruoja knygas, rengia piešinių parodas; ✓ Padedamas suaugusiųjų, taisyklingai apiplyšusias knygas, jas aplenkia, steigia grupės bibliotekėlę.
Pradedą suprasti ryšį tarp knygos teksto ir asmeninės patirties	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Savo patirtus įspūdžius reiškia piešiniais, ženklais, judesiais; ✓ Žaidžia, imituoja, pasakoja įvardinant matomų žmonių, daiktų, reiškinių, vietovių, augalų, gyvulių pavadinimus; ✓ Atskiria išmonę nuo realybės.
Supranta, kad garsas siejasi su raide, o raidė sudaro žodį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Mokosi taisyklingai ir aiškiai tarti gimtosios kalbos žodžius; ✓ Žaidžia žodžiais ir kuria naujus žodžius, ieško panašiai skambančių, besirimuojančių žodžių.

Žino keliolika abėcėlės raidžių	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rodo ir įvardija raides; ✓ Rašo savo vardą, tėvų vardų pirmąsias raides; ✓ Dėlioja paveikslėlius su užrašytomis raidėmis; ✓ Manipuliuoja įvairios medžiagos raidėmis.
Pradedą skirti žodžius sudarančius garsus, skiemenis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pastebi ir įvardina vaizdų, ženklų, garsų skirtumus; ✓ Imituoja įvairius garsus (gyvūnų, paukščių balsus, vėjo ūžesį, griaustinio dundėjimą, lietaus teškėjimą ir t.t.); ✓ Žaidžia artikuliacijos, balso lavinimo, kvėpavimo žaidimus.
Supranta rašymo tikslus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Žymi daiktus kortelėmis su užrašytu vardu; ✓ Kalba, pasakoja, deklamuoja, suprasdamas, kad visa tai užrašoma ženklais; ✓ Keverzoja, piešia, rašo raides žodžius; ✓ Lankosi bibliotekoje, knygyne, spaustuvėje; ✓ Kuria knygeles, grupės laikraštį, lankstinuką, dienoraštį, skelbimus, kvietimus, sveikinimo atvirukus, žemėlapius, kalendorius, grupės taisykles, dienotvarkę, valgiaraštį, receptus.
Spausdintomis raidėmis rašo savo vardą, kopijuoja aplinkoje esančius žodžius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Dailina, spalvina korteles su užrašytais žodžiais, vardais; ✓ Štampuoja savo vardą; ✓ „Rašo“ knygeles; ✓ Kuria iš paveikslėlių grupės knygeles, jas pavadina; ✓ Kopijuoja savo vardo raides, jas atpažįsta ir parodo knygoje; ✓ Rašo laišką draugui iš viršaus į apačią, iš kairės į dešinę.
Įvairiais simboliiais bando perteikti informaciją	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Piešia didžiąsias raides, skaitvardžius; ✓ Piešia ornamentus, spalvina, karmo, lipdo tekstą; ✓ Rašo molyje, smėlyje, ant stiklo, lentoje ir kitur; ✓ Atvaizduoja ir žymi daiktus simboliiais, schemomis; ✓ Kuria gyvenamųjų namų, gatvių planus, schemas, žemėlapius.
Kompiuteriu rašo raides, žodžius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Susipažįsta su kompiuteriu, naudojimosi juo galimybėmis, sudedamosiomis dalimis: klaviatūra, monitoriumi, pele; ✓ Stebi, kaip rašo, spausdina ar renka tekstą kompiuteriu suaugusieji; ✓ Mėgina pamėgdžioti „rašo“ tekstą; ✓ Kompiuteriu parašo savo vardą.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: mokyklos-darželio grupės, miegamojo, rūbinėlės patalpos, salė, logopedės kabinetas, biblioteka, mokyklos-darželio kiemas, kompiuterių klasė.</p> <p>Knygos vaikams (knygelės, žurnalai, vaikiškos enciklopedijos, dailės albumai ir kt.); raidynai; žodžių kortelės, juostelės; stalo žaidimai su raidėmis, užrašais skirti kalbai ugdyti; kubeliai, automobiliai ir kt. su užrašais; pasakų, muzikos įrašai (kompaktiniai diskai, garso kasetės) ir kt.; žaislinės knygelės vaikams (su iškirptais langeliais, perspektyviniu vaizdu, turinčios vaizdo ir garso efektų); pasakų veikėjų siluetai, figūrėlės; skirtukai, žymekliai knygoms; simboliniai lipdukai; receptų knygos, telefonų knygos vaikų žaidimams; spausdinimo mašinėlė, kompiuteris, kompiuterinės programos (pvz., programos, padedančios vaikui suvokti, kas yra šviesa, programos, skatinančios vaikus kurti muziką, modeliuoti daiktus, bandyti rašyti ir kt.).</p>
Galimos temos	<p>„Kas aš esu?“, „Pasakų karalystėje“, „Susipažinkime, raidele“, „Kaip knygelė gimsta“, „Pasakų skrynelę pravėrus“, „Ką pasėsi, tą ir pjausi“, „Mano teisės ir pareigos“, „Aš galiu“, „Gandro lizde“, „Mano knygelės“.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Bendravimo su vaikais metu demonstruoti empatiškumą, įsijausti į vaiko pasakojimą, pokalbio temą rodydami tai veido mimika, kūno judesiais.</p>

	<p>Sekti pasakas, pasakojimus ir juos kartu su vaikais atpasakoti, kurti savo pasakojimus su kita pradžia, pabaiga. Savo asmeniniu pavyzdžiu padėti vaikams mokytis bendravimo kultūros, išklaudyti, priminti, kad išklausote, po to kalbate. Nuolat kreipti vaiko dėmesį į aplinkoje esančius užrašus, simbolius, reklaminius užrašus ir pan. Grupėje kurti kuo įvairesnę raidžių aplinką. Praturtinant vaiko aplinką skirtingo turinio spaudiniais. Skatinti vaiką domėtis suaugusiojo skaitomu tekstu, suteikiant jam informacijos apie skaitymą. Vaikui užduoti klausimus apie tai, ką „perskaitė.“ Atsakymus užrašyti ir jam paskaityti. Vaiko „perskaitytą“ tekstą pasiūlyti iliustruoti. Papildyti vaiko rašytinę aplinką. Parūpinti vaiko rašinėjimams popieriaus ir jo amžiui tinkančių įvairių rašiklių. Džiaugtis vaiko keverzonėmis, skatinti jomis reikšti savo mintis. Skatinti vaikus kurti rankų darbo knygeles, reklamas, skelbimus, sveikinimus, kvietimus, dienotvarkę ir pan.</p>
<p>SVEIKATOS SAUGOJIMO KOMPETENCIJA</p> <p>sietina su šiomis ugdymo (si) sritimis: fiziniu aktyvumu bei kasdieniais gyvenimo įgūdžiais, savireguliacija ir savikontrolė.</p>	
<p>Esminės nuostatos:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ noriai, džiaugsmingai juda, ✓ noriai ugdomi sveikam kasdieniam gyvenimui reikalingus įgūdžius, ✓ saugo savo sveikatą ir saugiai elgiasi aplinkoje. 	
<p>Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai</p>	<p>Vaiko veiksenos</p>
<p>Eina ratu, poroje, prasilenkiant, gyvatėle, atbulomis, šonu</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vaikšto tiesiai nedidelėmis grupelėmis, visa grupe; ✓ Vaikšto vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus; ✓ Vaikšto poromis, susikabinus rankomis, keičiant kryptį; ✓ Vaikšto tarp dviejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant; ✓ Vaikšto dideliu ratu, susikabinus rankomis; ✓ Vaikšto tarp išdėstytų daiktų; ✓ Vaikšto ant žemės padėta lenta (15-20 cm.); ✓ Vaikšto nuožulnia lenta; ✓ Vaikšto vorele pirštų galais, kulnėmis, aukštai keliant kelius; ✓ Vaikšto peržengiant per daiktus, gulinčius ant žemės (lazdas, kaladėles, kėglius); ✓ Vaikšto suoleliu, stora virve, lazda, plokščiu lanku padėtu ant grindų, tiesiai ir šonu (pristatomu žingsniu); ✓ Vaikšto dviese, trise, vorele įvairiai susikabinus rankomis, keičiant tempą, darant posūkius; ✓ Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais (Poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile); ✓ Vaikšto horizontaliu, nuožulniu buomu, atlikdami įvairius judesius rankomis ir kojomis; ✓ Vaikšto su gimnastikos lazda už nugaros sulenktomis per alkūnes rankomis; ✓ Vaikšto suoleliu pernešant įvairius daiktus; ties viduriu prasilenkiant su draugu; ✓ Vaikšto keturpėscias pralysdamas pro virvutę, pro lanką, lenta; ✓ Laipioja aukštyn ir žemyn pristatomuoju žingsniu.

Bėga pristatomu ir pakaitiniu žingsniu, aukštai keldamas kelius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bėga tiesiai nedidelėmis grupelėmis, visa grupe; ✓ Bėga vorele salės pakraščiais pagal daiktinius orientyrus, keičiant vedėjus; keičiant kryptį; ✓ Bėga tarp dviejų nubrėžtų linijų (25-30 cm) jų neužminant; ✓ Bėga tarp išdėstytų daiktų; ✓ Bėga vorele įvairiai keičiant tempą, darant posūkius; ✓ Išsisklaidžius po signalo ieško savo vietos voroje; sustoja įvairiais rikiuotės būdais (poromis, ratu, keliais ratais, voromis, eile); ✓ Bėga išsiskleidžiant, gaudant ir išsisukinėjant; pabėga nuo gaudančiojo, paveja bėgantįjį; ✓ Bėga plačiu žingsniu, peržengiant kliūtis; ✓ Pagal signalą kaitalioja ėjimą su bėgimu.
Bėga suoleliu, įkalnėn, nuokalnėn	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Bėga ant žemės padėta lenta (15-20 cm.); ✓ Bėga nuožulnia lenta, suoleliu; ✓ Bėga horizontaliu, nuožulniu buomu, atliekant įvairius judesius rankomis ir kojomis (rankos į šalis, už galvos, už nugaros, moja kojas pirmyn, atgal, ant pirštų ir pan.).
Šokinėja ant vienos kojos judant pirmyn, šoka į tolį, į aukštį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Šokinėja siekdami daikto; ✓ Nušoka nuo paaukštinimo; ✓ Šokinėja per nedidelę kliūtį (virvutę, plokščią lentą); ✓ Šokinėja abiem kojom judėdami į priekį; ✓ Šokinėja per dvi linijas; ✓ Nušoka nuo paaukštinimo į lanką; šokinėja viena koja iš lanko į lanką; ✓ Šokinėja vietoje abiem kojom, ant vienos kojos, nuo kojos ant kojos po signalo pasisukdami nurodyta kryptimi, pritūpdami; ✓ Šokinėja iš vietos arba įsibėgėjęs į aukštį, peršokdami kliūtį; ✓ Šokinėja pirmyn suspaudę tarp kojų kokį daiktą; ✓ Šokinėja per nejudančią virvutę einant ir bėgant; ✓ Šokinėja per sukamą ilgą šokdynę; ✓ Šokinėja į tolį iš vietos, įsibėgėjęs.
Rankos ir pirštų judesius atlieka vikriau, greičiau, tiksliau, kruopščiau	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sulaiko paridentą kamuolį ir ridena jį atgal; ✓ Laisvai meta kamuolį priekį ir bėga jo pagauti; ✓ Meta kamuolį viršų ir jį sugauna; ✓ Meta kamuolį žemę ir jį sugauna; ✓ Vaikšto ridendamas kamuolį suoleliu; ✓ Meta kamuolį kitam ir sugauna metamą atgal; ✓ Iš už galvos abiem rankom, per petį kaire, dešine ranka meta kamuolį tolį; ✓ Meta smėlio maišelius į horizontalų taikinį dešine ir kaire ranka; ✓ Meta į tolį mažus kamuoliukus, kankorėžius, smėlio maišelius ir pan.; ✓ Meta sniego gniūžtes, kamuolį judantį taikinį; ✓ Užsisega, atsisega drabužius; varsto, kopijuoja, konstruoja, žaidžia su dėlionėmis.
Tiksliau valdo pieštuką, žirkles	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kerpa žirkklėmis; ✓ Piešia, kopijuoja, apvedžioja linijas; ✓ Brėžia tiesias, pasvirusias linijas, kopijuoja spausdintines raides, ornamentus.

Žaidžia komandoje, derina veiksmus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Savarankiškai žaidžia ir organizuoja įvairius sportinius žaidimus; ✓ Dalyvauja estafetėse; ✓ Geranoriškai, garbingai ir nuotaikingai rungtyniauja ir lenktyniauja; ✓ Tariaisi dėl bendros veiklos ir žaidimų, pasidalijimo žaislais bei sporto priemonėmis; ✓ Veikia drauge, suteikia pagalbą kitam ar jos paprašo, džiaugiasi bendrais pasiekimais fizinėje veikloje; ✓ Žaidžia komandinius žaidimus su taisyklėmis: kvadrata, krepšinį, futbolą, badmintoną ir kt.
Su kamuoliu atlieka sporto žaidimų elementus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rideną kamuolį vartus, taiko į daiktus (kėglis, kamuolius ir pan.); ✓ Meta kamuolį žemę ir atmuša keletą kartų iš eilės; ✓ Eina ir bėga ridendamas, varydamas kamuolį vingiais tarp daiktų; ✓ Mėto kamuolį horizontalų ir vertikalų taikinį dešine ir kaire ranka; ✓ Mėto kamuolį per kliūtis vienas kitam ir jį sugauna.
Valgo tvarkingai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Naudojasi stalo įrankiais (šaukštu, šakute); ✓ Naudojasi servetėle; ✓ Valgo neskubėdamas, gerai sukramto maistą; ✓ Mandagiai elgiasi ir bendrauja prie stalo.
Žino, kad maistas reikalingas, kad augtų, būtų sveikas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pasakoja apie pagrindinius sveikatos požymius, klausosi kūrinėlių apie sveikatą, sveiką maistą; ✓ Varto enciklopedijas, patiekalų knygas, kuria plakatus, lankstinukus, knygeles, receptų knygas; ✓ Domisi organizmo funkcijomis, varto knygeles apie virškinimo, kvėpavimo, kraujotakos ir kt. organizmo sistemas; ✓ Domisi patiekalo sudedamosiomis dalimis; ✓ Pjausto, sveria, dalina daržoves, vaisius ir kt. maisto produktus.
Įvardija vieną kitą produktą, kurį valgyti sveika, kurį – ne	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kalbasi apie maisto produktus, kuriuos valgyti sveika, ir tuos, kurių reikėtų atsisakyti; ✓ Gamina įvairius patiekalus; ✓ Plauna vaisius, daržoves; ✓ Varto knygeles, diskutuoja, domisi sveiku maistu, daržovių ir vaisių nauda sveikatai; ✓ Pratinasi valgyti daugiau daržovių, vaisių; ✓ Pratinasi nevalgyti nežinomo maisto; ✓ Stebi sveiko maisto piramidę ir susipažįsta su subalansuotos mitybos poveikiu sveikatai.
Savarankiškai serviuoja ir tvarko stalą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Budi grupėje; ✓ Susipažįsta su maisto gamybos higiena ir stalo serviravimu.
Savarankiškai rengiasi, aunasi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Savarankiškai rengiasi; ✓ Užsisega sagas, užsitraukia užtrauktukus; ✓ Užsiriša batų raištelius; ✓ Tvarkingai susideda drabužius ir avalynę; ✓ Rūpinasi rūbų, avalynės švara.
Suaugusiųjų padedamas renkasi drabužius ir avalynę pagal orą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rengiasi lengvai, kad drabužiai netrukdytų judėti; ✓ Diskutuoja apie drabužių paskirtį, jų naudojimą pagal metų laikus; ✓ Žaidžia žaidimus, kuriuose reikia aprengti/nurengti lėlę, meškiuką ar kitą žaislą, parinkti reikiamus drabužius; ✓ Piešia metų laikus ir pagal orą apsirengusius žmones.

Priminus ar savarankiškai plaunasi rankas, prausiasi, nusišluosto rankas ir veidą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Diskutuoja apie švaros ryšį su sveikata; ✓ Plauna rankas prieš valgi, parėjęs iš lauko, pasinaudojęs tualetu; ✓ Prausiasi, naudojami muilu, rankšluosčiu; šukuojasi asmeninėmis šukomis; ✓ Po valgio skalauja burną vandeniu; valosi dantis; ✓ Naudojasi nosine čiaudint, kosint, sergant sloga; ✓ Savarankiškai naudojami tualetu.
Priminus stengiasi vaikščioti, sėdėti taisyklingai	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pratinasi teisingai stovėti, sėdėti įvairios veiklos metu: žaisdamas, piešdamas, žiūrėdamas knygeles, televizorių ir kt.; ✓ Basomis atlieka fizinius pratimus, vaikšto po žolę, smėlį, akmenis.
Dažniausiai savarankiškai tvarkosi žaislus ir veiklos vietą	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pats susitvarko darbo vietą po įvairios veiklos; ✓ Susitvarko žaislu, padeda juos į tam skirtą vietą; ✓ Pavalgęs nusineša indus į virtuvėlę.
Stengiasi laikytis susitartų taisyklių	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kalba, diskutuoja apie saugų elgesį kieme, parke, gatvėje, prie vandens; ✓ Domisi, aiškinasi, kur kreiptis pagalbos nelaimės atveju; ✓ Įsimena pagalbos telefoną; ✓ Kalba, komentuoja kaip elgtis su nepažįstamais žmonėmis; pajutęs pavojų kviečia suaugusius; ✓ Žaidžia įvairius saugaus eismo žaidimus, atlieka didaktines užduotis; atpažįsta pagrindinius kelio ženklus.
Stebint suaugusiam saugiai naudojami pavojingais įrankiais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Atsargiai naudojami žirkklėmis, peiliu, klijais ir kt.; ✓ Diskutuoja apie pavojingus sveikatai elektros prietaisus, rozetes, peilius, kitus aštrius daiktus; ✓ Neliečia vaistų, buitinės chemijos.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: grupė, salė, biblioteka, mokyklos-darželio kiemas, Študies upės pakrantė, sveikatos centras „Puriena“, vaistinė.</p> <p>Higienos reikmenys (muilas); kaspiniai, skarelės, skraistės šokiui; lankai, šokdynės, virvutės, kamuoliai, kėgliai, badmintonas; treniruokliai (batutas ir kt.); šiuurkštūs, gruoblėti kilimėliai; sūpuoklės, sienelės, kopėčios, gimnastikos suoleliai, čiuziniai; priemonės estafetėms, kliūtims; audeklo atraižos, elastingas popierius, rupus žvyras, nugludinti akmenėliai; rogutės ir kt.; kūno dažai; paveikslėliai, knygelės, dėlionės, loto augimo ir sveikatos temomis; vaikams pritaikyti indai ir stalo įrankiai, buities technika, skirta maistui ruošti; priemonės varstymui, segiojimui, raišiojimui; Įvairios spynos, užraktai ir raktai; kabliukai; užsklandos; kamuoliai, skirti šokuoti, suptis; supamieji žaislai; grūdinimosi priemonės (indai vandeniui ir kt.); riedantys žaislai (karučiai, automobiliai, traukiniai ir kt.) ir pan.</p>
Galimos temos	<p>„Auginsiu „Gerumo medį“, Prie puodelio arbatos „Esu vienintelis toks“, „Mano kūnas“, „Mano mėgstama veikla“, „Švarus žmogus – sveikas žmogus“, „Šviesoforas mano draugas“, „Į pagalbą gamtai „Darom“, „Norim vitaminų!““. Sudaryti sąlygas važinėti triratukais, paspirtukais, rengti varžybas.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Organizuoti bėgimo estafetes, įvairių šuolių žaidimus, siūlyti vaikams šokinėti per lanką, per šokdynę. Pasiūlyti vaikams žaidybinių situacijų, skatinančių vaikščioti ant kulnų, ant pirštų galų, ant išorinės pėdų dalies, pasistiebus, lenktyniauti. Atlikti sportinių žaidimų elementus su kamuoliu, žaisti komandomis, derinti veiksmus. Organizuoti veiklą, kad vaikas eidamas atliktų ritminius judesius galva, rankomis, pečiais, ėjimą keistų bėgimu. Sugalvojant maršrutą, kad vaikas turėtų eiti, bėgti, perlpti kliūtį, pralįsti ir kt. Organizuoti sportinių žaidimų, kad vaikai galėtų rungtyniauti</p>

	<p>tarpusavyje. Žaisti žaidimus su išsisukinėjimais, kurių tikslas – išlikti nepagautam. Žaisti imitacinius žaidimus. Organizuoti krepšinio, mini futbolo varžybas, metimo į taikinį ir kt. varžybas. Organizuoti sveikatingumo dienas, akcijas, sporto šventes, į veiklas įtraukiant visą įstaigos bendruomenę. Žaisti su vaikais pirštukų žaidimus. Kirpti įvairias formas, priklijuoti jas ant popieriaus. Grupėje parūpinti įvairių priemonių (sagų, rutuliukų, karolių), kad vaikas galėtų verti ant siūlo, skalbinių segtukų, kuriuos vaikas stengtųsi paimti segtuką trimis pirštais ir prisegti. Organizuoti stalo žaidimus. Sudaryti sąlygas žaisti „vonelėse“ su pupomis, grikiiais ar šiaip panašiais daiktais. Žaisti žaidimus „Vaistinėje“, „Ligoninėje“, pratinant įvairius smulkius daiktus imti žnyplėmis, pincetu, perdėti iš vieno indo į kitą.</p>
MENINĖ KOMPETENCIJA	
sietina su estetiniu suvokimu, menine kūryba kaip raiškos priemone, laisve bei gebėjimu kurti ir išgyventi kūrybos džiaugsmą.	
Esminės nuostatos:	
<ul style="list-style-type: none"> ✓ domisi, gėrisi aplinka, meno kūriniais, menine veikla, ✓ jaučia meninės raiškos džiaugsmą, ✓ rodo norą aktyviai dalyvauti meninėje veikloje, ✓ jaučia kūrybinės laisvės, spontaniškos improvizacijos bei kūrybos džiaugsmą. 	
Siektinos vertybinės nuostatos, gebėjimai, pasiekimai	Vaiko veiksenos
Pasakoja įspūdžius apie muzikos, vaidinimo, šokio, dailės kūrinių sužetą, vaizduojamus įvykius, veikėjus, kilusią nuotaiką	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Lankosi, stebi, pasakoja, apibūdina, vertina tai, ką matė parodoje, spektaklyje; ✓ Kuria, fantazuoja, seka juokų pasakas; ✓ Laisvai, spontaniškai reiškia savo įspūdžius, išgyvenimus; ✓ Reiškia, komentuoja, išsako vaidinimo sukeltus įspūdžius; ✓ Kalba su auklėtoja ir draugais dailės procese, taip pat apžiūrint dailės kūrinius; ✓ Kalba apie dailininkų, architektų kūrybą, vaikų darbus.
Stengiasi kuo gražiau šokti, vaidinti, deklamuoti, dainuoti, groti, piešti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Vaidina-žaidžia trumpas sceneles pagal literatūrinius, muzikinius, istorinius, pačių pasiūlytus siužetus; ✓ Parodo parengtas sceneles draugams, tėvams švenčių, koncertų metu; ✓ Vaidindami atskleidžia savo meninius gebėjimus: dainuoja, šoka, groja; ✓ Piešia, kuria įvairioms parodėlėms; ✓ Elgiasi pagal sceninio elgesio taisykles: išeina į sceną, nusilenkia, palaukia kol baigsis plovimai, padėkoja publikai.
Gėrisi ir grožisi savo menine kūryba	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Aktyviai eksponuoja savo darbus, rodo kitiems; ✓ Įgarsina pasakodami, improvizuodami savo piešinį; ✓ Klausydami muzikos stengiasi susikaupti, įsiklausyti; ✓ Aptaria savo ir kitų vaikų dailės darbus; ✓ Stebi aplinką ir patirtus įspūdžius vaizduoja piešiniuose, kūrybiniuose darbeliuose, pasakoja, komentuoja, pristato savo kūrinį.
Pastebi papuoštą aplinką, meno kūrinius, pasako, kas jam gražu	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Varto lietuvių liaudies meno albumus; ✓ Klausosi lietuvių liaudies dainų, tautosakos kūrinių; ✓ Dalyvauja darželio, grupės aplinkos puošime; ✓ Pasako kas jam gražu, kas patinka meno kūrinys, aplinkoje,

	<p>drabužiuose;</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi, tyrinėja tautodailės ir profesionaliosios dailės kūrinius.
Tyrinėja girdimos muzikos, triukšmo, tylospanašumus ir skirtumus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Domisi, tyrinėja, atranda, išgirsta natūralių (gamtos) ir žmogaus sukeltų garsų pasaulį; ✓ Raiškiai taria skaičiuotes, greitakalbes, paukščių pamėgdžiojimus; ✓ Tapo klausydamiesi muzikos ir ją atvaizduoja.
Pasako kūrinio nuotaiką, tempą, dinamiką, skiria kai kuriuos girdimus instrumentus	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✓ Klausosi muzikos kūrinių, išreiškia, atliepia jų nuotaiką, emocijas; ✓ Klausosi aplinkos garsų, juos įvardina; ✓ Įvardina ryškiai išsiskiriantį instrumentą ir jį pavaizduoja; ✓ Žino terminus: kompozitorius, dainininkas, choristas.
Dainuoja sudėtingesnio ritmo, melodijos vienbalses dainas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Išbando, atranda, naudoja balso galimybes, taisyklingai kvėpuoja, aiškiai artikuliuoja ir tiksliai intonuoja; ✓ Intonuoja įvairiu aukštumu kartodami patarles, mėgdžiodami auklėtoją, drauge tęsia vieną toną; ✓ Dainavimą papildo judesiais: imitaciniais, instrumentiniu bei „kūno garsu“ pritarimu, kurį gali sugalvoti patys.
Eina ratelių, šoka šokius ratu, vienoje linijoje, su įvairiais žingsniais ir elementais	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Laisvai juda erdvėje, improvizuoja judesiais, jaučia judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✓ Ritmingai atlieka elementarius judesius (šuoliukus, pritūpimus, sukinius); ✓ Šoka, žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius ir šokius.
Melodiniais vaikiškais muzikos instrumentais groja 2-3 garsų melodijas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Grodami išbando įvairius garsų išgavimo būdus: mušimą, pūtimą, braukimą; ✓ Groja, žaidžia įvairius kvėpavimo žaidimus; ✓ Susipažįsta su 2-3 naujais mušamųjų, styginių, klavišinių bei pučiamųjų muzikos instrumentų skambesiu ir garsų išgavimo būdais, juos pavadina; ✓ Groja ritmus su pauzėmis, keičia grojimo tempą, dinamiką.
Pritaria suaugusiojo grojimui, stengiasi kartu pradėti ir baigti kūrinį	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Klausosi, atlieka tautosakos kūrinius, liaudies dainas; ✓ Atliekamiems kūrinėliams pritaria švilpynėmis, būgneliais, barškučiais ir kt.
Improvizuodamas balsu, muzikos instrumentu kuria melodiją trumpam tekstui, paveikslui	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Susipažįsta su liaudies instrumentais; ✓ Atlieka vokalius pratimus dėl artikuliacijos, taisyklingos laikysenos ir kvėpavimo, dainavimo ritmo pajautimo; ✓ Parenka instrumentą kūrinėlio turiniui, veikėjui pavaizduoti; ✓ Sugalvoja ritmus žodeliams, 35kandutiems, trumpiems eilėraštukams, plodami, trepsėdami ar grodami su ritminiais instrumentais; ✓ Padainuoja, paploja, pagroja įvairiais būdais savo ar draugo vardą; ✓ Įgarsina pedagogo sekamą pasaką.
Šoka sudėtingesnius ratelius, įvairių žingsnių ir natūralių judesių šokius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Sudaro paprasčiausias figūras: sustoja į ratelį, vorą, dviem eilėm, poromis; ✓ Šokdami rateliu gali keisti ratelio dydį, kryptį, atlikti dviejų dalių šokelius, žaidimus, su tekstais ir be jų; ✓ Juda zigzagais, sudaro ratelį savarankiškai.
Šoka improvizuotai kurdamas septynių aštuonių natūralių judesių seką	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Laisvai judėdamas improvizuoja, mokosi pajusti judėjimo kryptį, tempą, ritmą, charakterį; ✓ Improvizuodami laisvai perteikia skambančios muzikos nuotaiką, vaizduoja įvairių gyvūnų, personažų charakterį;

	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Darniai sutartinai atlieka paprasčiausias figūras: pritūpia, pašoka, sukasi už parankių, didina – mažina ratelį, sudaro du ratelius; ✓ Sugalvoja judesių nesudėtingai dainelei; ✓ Melodiją išreiškia judesiu.
Kuria lėlių, dramos vaidinimus, improvizuoja trumpas frazes, fizinius veiksmus, atskleidžia emocines būsenas	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Improvizuoja trumpas sceneles be žodžių ir su žodžiais, pavieniui ir su draugais; ✓ Bendraudami vienas su kitu keičia balso intonaciją; ✓ Sveikinasi vienas su kitu, su žaisliukais; ✓ Žaidžia laisvai, spontaniškai, atkuria iš patirties išgyventus vaidmenis (gydytojas, pardavėja ir kt.); ✓ Gamina, dekoruoja pirštų lėles.
Detalesniais dailės darbais pasakoja realias ir fantastines istorijas, įvykius	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kuria, tyrinėja, fantazuoja, veikia su tapybos, grafikos bei įvairiomis dailės medžiagomis plokštumoje ir erdvėje; ✓ Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; ✓ Lytėdami, regėdami pajunta tai, ką įsivaizduoja; ✓ Piešia, vaizduoja, fantazuoja, kuria išklause žodinės kūrybos, peržiūrėję knygelių iliustracijas.
Vaizdus papildo grafiniais ženklais (raidėmis, skaičiais, žodžiais)	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pratinasi užrašyti vardą ar pirmąją jo raidę; ✓ Piešiniuose naudoja regimos informacijos vaizdinius: raides, skaičius, rodykles; ✓ Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias geometrines formas, dėlioja ornamentus, regimos informacijos ženklus; ✓ Naudoja horizontalias, vertikalias, pasvirusias linijas.
Skirtingiems sumanymams įgyvendinti pasirenka dailės priemones ir technikas, eksperimentuoja mišriomis technikomis	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kuria pačių išgyventą ir įsivaizduojamą pasaulį pačių pasirinkta ar auklėtojos siūloma technika; ✓ Atranda linijos, spalvos, formos, medžiagų struktūros ypatumus; ✓ Atranda formų, spalvų, reiškinių priešingybes; ✓ Braižo pagaliuku ant smėlio, sniego; ✓ Naudoja mišrią techniką: kreideles ir spalvotus pieštukus ar flomasterius; ✓ Plėšo, kerpa, klijuoja įvairias geometrines formas, dėlioja ornamentus, regimos informacijos ženklus; ✓ Konstruoja iš medinių, plastmasinių detalių.
Nori atlikti ir suprasti vis daugiau naujų, nežinomų dalykų	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Pratinasi naudoti, pažinti pagrindines spalvas veikloje: tapydami, aplikuodami, darydami atspaudus, konstruodami, žaisdami; ✓ Vardina, išreiškia metų laikų spalvas, jų nuotaiką spalvomis, simboliais; ✓ Tapo plačiu teptuku, pamirkytu vandenyje (be dažų) ant šaligatvio, tvoros ar kt.
Kelia probleminius klausimus, diskutuoja, įsivaizduoja, fantazuoja	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Stebi žmonių, gyvūnų, paukščių pėdsakus sniege, smėlyje, patys juos padaro; ✓ Naudoja įvairaus dydžio kartono dėžes žaidimams; ✓ Tapo maišydami spalvas ir nusako jų pavadinimus; ✓ Pro langą ar pasivaikščiojimų metu stebi gamtą, analizuoja jos objektus ir juos atvaizduoja; ✓ Kalbasi apie tai, kokiomis spalvomis vaizduoti.
Ieško naujų idėjų, netikėtų sprendimų, neįprastų medžiagų, priemonių, lengvai, greitai keičia, pritaiko,	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eksperimentuodami su įvairiomis priemonėmis ir medžiagomis atranda įvairias linijas, dėmes, jų derinius; ✓ Pastebi, atranda, išbando reikšdami savo sugebėjimus su įvairaus šiurkštumo, storumo, įvairių spalvų popieriumi (laikraščiai, servetėlės, tapetai, folijos ir kt.);

siekia savito rezultato	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Piešia, lanksto, klijuoja įvairias plokščias ir pusiau plokščias formas; ✓ Išbando įvairias priemones, kuriomis galima štampuoti: pagaliukai, trintukai, kamšteliai iš bulvės, morkos, burokėlio; ✓ Kuria paveikslėlį iš spalvoto plastilino ant kartono; ✓ Kuria iš gamtinių medžiagų; ✓ Tapo darbelius neatkeliant rankos, vienu užsimojimu, vaizduojančius spiralę, siūlų kamuolį; ✓ Daro koliažus, tapo portretus, gamina kaukes.
Drąsiai, savitai eksperimentuoja, nebijo suklysti	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Eksperimentuoja su didelių matmenų medžiagomis ant didelių popieriaus lapų; ✓ Eksperimentuoja su įvairiomis grafikos priemonėmis ir medžiagomis ✓ Eksperimentuoja ant balto ir spalvoto (sauso, šlapio) įvairaus formato, įvairaus dydžio popieriaus pirštu, teptuku, guašo dažais ar akvarele; ✓ Laisvai eksperimentuoja naudodamas skirtingas spalvas, formas; ✓ Laisvai eksperimentuoja su įvairiomis tūrinėmis medžiagomis: moliu, plastilinu, drėgnu smėliu, sniegu.
Ugdymo (si) aplinka ir priemonės	<p>Ugdymo(si) aplinka: mokyklos-darželio grupės, salė, mokyklos-darželio kiemas, biblioteka, kompiuterių klasė, muziejus, Žemaičių krašto etnokultūros centras.</p> <p>Muzikos instrumentai (molinukai, akmenukai, lazdelės, smuikas, išilginė fleita, kanklės, ritminiai mušamieji instrumentai (perkusija) ar savos gamybos instrumentai), muzikinis centras arba garso grotuvas, būtiniausi įrašai (populiari, klasikinė liaudies, vaikų ir kt. muzika), skaitmeninės priemonės (telefonai, fotoaparatai, planšetės), kompiuteris, priemonės, skirtos aplikavimui, štampanavimui, kaspiniai, lengvos, spalvotos skarelės, medžiagos atraižos, įvairios dailės priemonės (įvairių dydžių ir spalvų pieštukai, teptukai) dažai, kreidelės, tapymo, lipdymo, piešimo, dekupažo, skrebinimo, liejimo priemonės, tapetai, įvairių dydžių, faktūrų ir spalvų popierius, apranga darbui su dažais, žirkklės, kanceliariniai peiliukai, klijai, popieriaus pjaustymo aparatas rankdarbiams, molis, plastilinas, antrinės žaliavos (kamštukai, dėžutės, indeliai, popieriaus atliekos, ir kt.), teatro (šešėlių, lėlių, stalo) priemonės, veidrodžiai, pirštinių lėlės, lėlės marionetės, vaidybos drabužiai (skraistės, skrybėlės, bižuterija ir kt.), širmos, sceniniai drabužiai.</p>
Galimos temos	<p>„Mano rankelės viską gali“, „Rudens spalvų paletė“, „Rudens dirbtuvėje“, „Margaspalvis rudens kilimas“, „Sukurkime patys“, „Kuriu iš popieriaus“, „Kuriu iš plastilino“, „Kepsim smėlio pyragus“, „Vaistažolės“, „Žaidžiu spalvomis“, „Vasarėlės jau sulaukėm“, „Nuostabių akimirku gaudyklės beieškant“, „Jaučiu, myliu, dėkoju“.</p>
Ugdymo gairės ir siūlomos idėjos	<p>Klausytis skirtingos nuotaikos, tempo, žanro muzikinių kūrinių ir skatinti vaikus išsakyti, ką jie įsivaizdavo klausydamiesi, apibūdinti kūrinių nuotaiką, tempą, dinamiką. Klausytis atskiro instrumento grojamas melodijos ir bandyti spėti, koks tai instrumentas, kaip jie apibūdintų instrumento garsus, su kokias pažįstamais aplinkos garsais palygintų. Klausytis natūralių gamtos garsų, pavyzdžiui, lietaus barbenimo, miško, jūros ošimo, paukščių, gyvūnų balsų ir spėti ar imituoti, kieno tai garsai; lyginti su žmogaus sukeltais, skleidžiamais garsais (automobilių, traukinių, lėktuvo ir kt.). Pratinti vaikus klausytis muzikos įvairios veiklos metu ar nuotaikai išreikšti, pavyzdžiui, kai yra džiugu, liūdna, jaučiasi vieniši ir kt. Drąsinti dainuoti vieniems, poroje, grupelėje; išiklausyti į draugo dainavimą ir prisitaikyti; dainuoti ritmiškai ir intonuoti. Skatinti tyrinėti savo balsą, jo</p>

	<p>galimybes, pavyzdžiui, dainuoti juokaujant, labai žemai, ar labai aukštai, vaizduoti muzikinio instrumento garsus.</p> <p>Palaikyti vaikų norą aktyviai patiems kurti, vaidinti, šokti, piešti, pagirti, paskatinti, pasidžiaugti. Skatinti dalyvauti kūrybiniuose konkursuose, projektuose, parodose, vertinti pateiktus kūrybinius darbelius, pasirodymą. Organizuoti veiklas, kurios vaikams padėtų pajusti vaizdo, nuotaikų pasikeitimus. Žaisti žaidimus, kuriuose vaikai taptų muzikantais, šokėjais, dainininkais, pasakų personažais. Lankytis parodose, renginiuose, koncertuose, muziejuose, teatre, miestelio šventėse, mugėse, cirke. Su vaikais pasikalbėti apie patirtus įspūdžius, pasidalinti savo mintimis, emocijomis, pasidžiaugti pastebėtu grožiu. Organizuoti susitikimus su menininkais, amatininkais. Skatinti stebėti menininkų, amatininkų kūrybos procesą bei patiems kartu kurti. Organizuoti pasivaikščiojimus lauke, už darželio teritorijos, pastebint gražius vaizdus, detales. Fotografuoti, kaupti atspausdintus arba elektroninius vaizdus, peržiūrėti naudojant multimediją. Skatinti klausant, apžiūrint meno kūrinius, kalbėti apie savo ir kitų darbelius: kodėl patinka, kuris gražesnis, kuris linksmiausias, kokių spalvų ar formų, kurį norėtum dar išgirsti, pamatyti, kodėl? Skatinti vaikus suprasti ir atskirti, kokia išvaizda gali būti pavadinta gražia, akcentuojant tai, ką patys gali padaryti, kad atrodytų gražiai.</p>
--	---

V SKYRIUS UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vaikų pasiekimų vertinimas

Vertinimo tikslas – padėti mokytojoms ir kitiems ugdymo dalyviams tikslingai stebėti vaikų ugdymo(si) pasiekimus, pažangą, atpažinti jų ugdymo(si) poreikius, kuo kryptingiau pritaikant ikimokyklinio ugdymosi turinį vaikų grupei ir kiekvienam vaikui, garantuojant ugdymo (si) prieinamumą ir kokybę, užtikrinant tęstinumą bei dermę tarp ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų.

Ikimokyklinio amžiaus vaikų pažanga ir pasiekimai vertinami naudojant pasiekimų vertinimo „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“. Ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdymo(si) pasiekimai ir pažanga vertinami 5 kompetencijų srityse (sveikatos saugojimo, socialinės, komunikavimo, pažinimo, meninės). Kiekviena kompetencija vertinama per ją sudarančias ugdymosi pasiekimų sritis, orientuojantis į esminius gebėjimus, nuostatas ir vaiko patirtį.

Vaiko ugdymo(si) pasiekimai vertinami du kartus metuose. Pirmasis vertinimas ikimokyklinio amžiaus vaikams atliekamas rugsėjo mėn. Pirmojo vertinimo paskirtis - fiksuoti vaiko pasiekimus, individualius ypatumus ir numatyti jo ugdymo(si) kryptį (tikslus ir uždavinius), ugdymo(si) formas. Antrasis vertinimas ikimokyklinio amžiaus vaikams atliekamas gegužės mėn. Antrojo vertinimo paskirtis - fiksuoti vaiko ugdymo pasiekimus, per mokslo metus padarytą pažangą, nustatyti, ar tinkamai pasirinkta ugdymo(si) kryptis, numatyti tolesnio vaiko ugdymo(si) tikslus ir uždavinius. Prireikus atliekami tarpiniai vaikų ugdymosi pasiekimų vertinimai.

Kiekviena ugdymo (si) sritis vertinama atitinkamu žingsniu, sudaroma individuali kiekvieno vaiko pasiekimų diagrama, aprašomos vaiko stipriosios, silpnosios pusės. Vertinimo rezultatai aptariami individualiuose pokalbiuose su tėvais, mokytojų metodinės grupės pasitarimuose, mokytojų tarybos posėdžiuose, vaiko gerovės posėdžiuose.

Pasiekimų vertinimas yra visuminis - socialinis, kultūrinis, gamtinis ir aplinkos pažinimo, kalbos, muzikos, vaidybos, kūno kultūros.

Ugdymo pasiekimų vertinimo metodai ir būdai: vaiko stebėjimas; pokalbis su vaiku; vaiko kalbos analizė; pokalbis su vaiko tėvais; vaiko veiklos ir kūrybos darbų analizė; vaiko elgesio faktų analizė; atskirų situacijų aprašymas ir jų analizė.

Pasiekimų vertinimas ir vaikų darbai segami į atskirus aplankalus, skirtus kiekvienam ugdytiniui. Vertinant vaikų pasiekimus laikomasi etikos reikalavimų. Vertinimo rezultatai naudojami vaikų pažinimui, veiklos planavimui, ugdymo proceso individualizavimui, tėvų informavimui. Ugdymo pasiekimų vertinimą atlieka mokytojai, tėvai, vadovai.

Specialiųjų ugdymo(si) poreikių vaikų pasiekimų vertinimas

Darželyje ugdomi vaikai turintys specialiųjų ugdymo (si) poreikių pagal bendrąsias programas, jas pritaikant arba individualizuojant. Tais atvejais (pvz., esant intelekto sutrikimui), kai vaikas negali ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, programa individualizuojama. Pritaikyta ugdymo programa specialiųjų ugdymosi poreikių vaikui padeda dalyvauti bendrame ugdymo procese drauge su bendraamžiais, siekiant individualių ugdymo (si) tikslų. Pritaikant programą svarbu atsižvelgti į ugdymo (si) sunkumus sąlygojančias priežastis: vaiko raidos ypatumus (negalia, sutrikimas, laikini sunkumai), intelekto lygį, ugdymo aplinką, ugdytinio potencines galimybes, kuriomis vaiko stiprybėmis ugdymo veikloje bus galima remtis. Individualizuojant programą svarbu sukonkretinti jos turinį, daugiau laiko skirti svarbiausių gebėjimų ugdymui, atsižvelgti į praktinį žinių pritaikymą gyvenime, daugiau laiko skirti įgūdžių įgijimui. Vaikų turinčių specialiųjų ugdymo (si) poreikių ugdymo (si) pasiekimai vertinami naudojantis „Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu“, pasiekimų vertinimo rezultatai aptariami su tėvais.

VI SKYRIUS

NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos programa. Vilnius, 2006.
 2. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams, globėjams, pedagogams. – V., 2001.
 3. Bandžienė, O. ir kt. Vaikų kūno kultūra. – Š., 2004.
 4. Berns R. M. Vaiko socializacija. – V., 2009.
 5. Daniels Elen R., Statford K. Atvirų grupių visiems kūrimas. – V., 2000.
 6. Dodge, D.T. ir kt. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V., 2007.
 7. Dodge, D.T. ir kt. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – V., 2008.
 8. East V., Evans L. Vienu žvilgsniu. Praktinis vaiko specialiųjų poreikių tenkinimo vadovas -V., 2005.
 9. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. – K., 2002.
 10. Ikimokyklinio ugdymo įstaigą reglamentuojantys teisės aktai. – V., 2001.
 11. Ikimokyklinio ugdymo mokyklos vidaus audito metodika. – V., 2005.
 12. Ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašas. - 2011 m. birželio 7 d. Nr. V-1009.
 13. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. - V., 2014.
 14. Ivoškuvienė R., Kaffemaniėnė I., Baranauskienė V., Burneckienė I., Makarovienė M., Varkalevičienė A. Sutrikusios raidos vaikų ikimokyklinio ugdymo gairės. – Š., 2003.
 15. Jungtinių tautų vaiko teisių konvencija. - ratifikuota 1995 m. liepos 3 d. Lietuvos Respublikos įstatymu Nr. 1-983.
 16. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. - 2011 m. kovo 17 d. Nr. XI-1281.
 17. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015-12-21 įsakymas Nr. V-1308 „Dėl geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“.
 18. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo straipsnių pakeitimo įstatymas. – 2018.
 19. Metodinės rekomendacijos Ikimokyklinio ugdymo programai rengti. –V., 2015.
 20. Neifachas S. Projektinė veikla ikimokyklinėje, priešmokyklinėje grupėje: teorija ir praktika. – V., 2005.
 21. Neifachas S. Ikimokyklinio ugdymo programos kokybės užtikrinimas: turinio konkretizavimas, tikslų ir uždavinių įgyvendinimas, atitikties nustatymas. – V., 2008.
 22. Neifachas S. Vaikų ugdymas darželyje: dabarties ir ateities perspektyva. – V., 2008.
 23. Neįgaliųjų meninis ugdymas. – V., 2005.
 24. Priešmokyklinio ugdymo bendroji programa. Vilnius, 2014.
 25. Privalomas ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašas. – V., 2012 m. balandžio 26 d. Nr. V-735/A1-208.
 26. Rajeckas V. Švietimas: raida, dabartis. – V., 2001.
 27. Specialiojo ugdymo pagrindai. – Š., 2003.
 28. Svetainės: www.smm.lt; www.lrs.lt; www.ikimokyklinis.lt
-